

Scrisoare de intenții

Kristalina Georgieva
Director general
Fondul Monetar Internațional
700 19th Street, NW
Washington, DC 20431 USA

Chișinău, Republica Moldova
13 iunie 2024

Stimată Doamnă Georgieva,

1. Anexăm la acest mesaj versiunile actualizate ale Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare și Memorandumului tehnic de înțelegere din 20 noiembrie 2023. În Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare sunt descrise evoluțiile economice recente, este reflectat progresul atins în implementarea programului de țară, susținut de FMI prin Mecanismul extins de creditare (ECF) și Mecanismul de finanțare extinsă (EFF) și prin Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate (RSF), și sunt prezentate politicile macroeconomice și reformele structurale pe care planificăm să le realizăm, inclusiv în contextul abordării provocărilor climatice semnificative.
2. După multiple crize, economia Moldovei își revine mai încet decât ne-am așteptat, creșterea economică în 2023–2024 fiind mai slabă decât s-a prognozat în anul 2023. Creșterea economică a fost de 0,7% în 2023, cu mult sub prognoză, din cauza nivelului mai jos decât se aștepta al consumului privat și investițiilor. Creșterea economică a fost apoi susținută de producția agricolă mai mare și de îmbunătățirea situației privind deficitul comercial. Estimăm că activitatea economică va crește cu 2,6% în anul 2024, fiind susținută de redresarea treptată a consumului privat, în timp ce investițiile vor continua să fie afectate de nivelul înalt de incertitudine legat de războiul din Ucraina. Inflația s-a stabilizat și rămâne în intervalul stabilit de Banca Națională a Moldovei, iar în contextul tendințelor dezinflaționiste puternice, BNM relaxează politica monetară. Perspectivele rămân extrem de incerte, atestându-se riscuri semnificative de înrăutățire a situației.
3. În pofida mediului dificil, programele noastre sprijinite de FMI se realizează, în general, conform parametrilor conveniți. Toate criteriile de performanță cantitative și țintele indicative stabilite pentru 31 decembrie 2023 au fost respectate, cu excepția țintei indicative privind cheltuielile sociale, care nu a fost respectată din cauza economiilor realizate în Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, determinate de iarna blândă și prețurile mai favorabile la resursele energetice. Au fost respectate și țintele indicative stabilite pentru 31 martie 2024, cu excepția țintei indicative privind fondul de retribuire a muncii în sectorul administrației publice, din cauza unei ușoare depășiri a cheltuielilor, care, până la urmă, se preconizează a se încadra în totalul fondurilor bugetare alocate

pentru anul 2024. În ceea ce privește reformele structurale, am respectat trei criterii de performanță structurale stabilite pentru 31 decembrie 2023. Astfel, (i) am efectuat triajul întreprinderilor de stat la nivelul administrației centrale, (ii) am pus în aplicare programul automatizat de gestionare a obligațiilor fiscale privind TVA și accizele și (iii) cu mult înainte de termenul limită, stabilit pentru 31 decembrie, am extins exercițiul de analiză a cheltuielilor bugetare, incluzând accizele, taxele vamale și impozitul pe bunurile imobiliare. Totodată, nu am reușit să respectăm criteriul de performanță structural stabilit pentru 31 decembrie 2023, privind prezentarea în Parlament a modificărilor legislative care vizează consolidarea independenței și guvernantei BNM. Au avut loc discuții ample despre reformele respective la nivel de Guvern. Recunoscând importanța acestei reforme, i-am prezentat Parlamentului proiectul modificărilor respective la 3 iunie 2024 (acțiune prealabilă). În afară de aceasta, nu am reușit să respectăm criteriul de performanță structural, stabilit pentru 31 martie 2024, privind adoptarea unei legi prin care să fie creată infrastructura de judecare a cazurilor de corupție, date fiind complexitatea legii și discuțiile extinse din Parlament. Parlamentul planifică să aprobe legea respectivă până la sfârșitul lunii septembrie. În ceea ce privește programul susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate, toate cele trei măsuri de reformă prevăzute de prima evaluare de program au fost îndeplinite, și anume: (i) aprobarea Legii privind acțiunile climatice și înființarea Comisiei naționale privind schimbările climatice (CNSC) (măsura de reformă nr. 1), (ii) elaborarea strategiei de finanțare durabilă (măsura de reformă nr. 11) și (iii) înființarea comitetului inter-instituțional pentru finanțarea ce ține cont de schimbările climatice (măsura de reformă nr. 10).

4. Rămânând fermi în intenția de a atinge obiectivele programului, ne asumăm un set de criterii de performanță structurale noi, după cum urmează: (i) prezentarea în Parlament a unui set de modificări legislative pentru consolidarea Legii cu privire la Banca Națională a Moldovei (30 noiembrie 2024), (ii) adoptarea modificărilor legislative necesare pentru asigurarea autonomiei Procuraturii Anticorupție în privința angajării personalului (30 noiembrie 2024), (iii) elaborarea unui raport care să sintetizeze constatările făcute în urma analizei cadrului legislativ și a practicilor de audit fiscal (31 ianuarie 2025), (iv) elaborarea unui plan de modernizare a funcției de audit fiscal, pe baza constatărilor din raport (30 aprilie 2025) și (v) reflectarea conturilor bugetare în conformitate cu cerințele Manualului de statistică a finanțelor publice GFSM2014 (30 aprilie 2025). În afară de aceasta, propunem ca data limită pentru criteriul de performanță structural privind adoptarea legii care vizează crearea procuraturii anticorupție, care nu a fost respectat, să fie revizuită și stabilită la 30 septembrie 2024.

5. În susținerea eforturilor noastre continue, solicităm finalizarea evaluării a cincea a programului ECF-EFF și debursarea celei de-a șaptea tranșe în valoare de 100,6 milioane DST (81,55 milioane DST pe baza Mecanismului de finanțare extinsă și 19,05 milioane DST pe baza Mecanismului extins de creditare), echivalentul a circa 133 milioane dolari SUA, pentru a fi folosite ca suport bugetar. Considerăm că politicile stipulate în Memorandumul anexat sunt suficiente pentru atingerea obiectivelor programului nostru.

6. Pentru a sprijini agenda noastră ambițioasă ce ține de provocările climatice și pentru a facilita eforturile de catalizare a finanțării în contextul schimbărilor climatice din partea altor parteneri

bilaterali și multilaterali și partenerilor din sectorul privat, solicităm, de asemenea, finalizarea primei evaluări a programului susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate și debursarea a 32,34375 milioane DST (circa 42,8 milioane dolari SUA). În acest scop, am pregătit un pachet cuprinzător de reforme, pe care l-am descris în Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (anexat).

7. De asemenea, solicităm modificarea criteriului de performanță cantitativ pentru deficitul bugetar de casă al guvernului general, stabilit pentru 31 decembrie 2024, astfel încât acesta să reflecte schimbările din prognoză dictate de scăderea veniturilor comparativ cu cifrele care au stat la baza bugetului aprobat, din cauza activității economice mai slabe decât s-a anticipat.

8. Pe viitor, suntem pregătiți să întreprindem măsuri suplimentare, după necesitate, pentru a asigura atingerea obiectivelor trasate în program. În concordanță cu politicile FMI, înainte de adoptarea unor astfel de măsuri ne vom consulta cu experții FMI, la fel și în caz dacă vom avea nevoie să revizuiim politicile cuprinse în Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare sau să adoptăm măsuri suplimentare care ar devia de la obiectivele programului.

9. În conformitate cu angajamentul de a asigura transparența, ne exprimăm acordul privind publicarea prezentei scrisori de intenție, anexelor și raportului de țară al experților FMI.

Cu stimă,

Dorin Recean
Prim-ministru

Petru Rotaru
Ministrul Finanțelor

Anca Dragu
Guvernatoarea
Băncii Naționale a Moldovei

Anexe: Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare
Memorandumul tehnic de înțelegere

Nr. 01-79-6538

Chişinău, June 13, 2024

Letter of Intent

Ms. Kristalina Georgieva
Managing Director
International Monetary Fund
700 19th Street NW
Washington, DC 20431 USA

Dear Madam Managing Director

1. The attached documents provide updates to the Memorandum of Economic and Financial Policies (MEFP) and Technical Memorandum of Understanding (TMU) of November 20, 2023. The updated MEFP reports on recent economic developments, reviews progress in implementing Moldova's program under the Extended Credit Facility and Extended Fund Facility (ECF/EFF) arrangements and the Resilience and Sustainability Facility (RSF) arrangement and sets out macroeconomic and structural policies that we plan to implement going forward, including to address significant climate-related challenges.

2. Moldova's recovery from the multiple crises is taking longer than expected, with weaker-than-projected growth in 2023–24. Growth was 0.7 percent in 2023 (first estimate), well below our earlier projections, due to weaker-than-expected private consumption and investment. Stronger agriculture production and improved trade deficit supported growth. For this year, we project economic activity to grow by 2.6 percent, with a gradual recovery of private consumption, while investments will continue to be affected by the high uncertainty related to the war in Ukraine. Inflation has stabilized and remains within the National Bank of Moldova's tolerance band; a strong disinflationary outlook has led to an easing of the monetary policy stance. The outlook remains subject to significant uncertainty, with large downside risks.

3. Despite the difficult environment, our IMF-supported programs remain broadly on track. We met all the quantitative performance criteria (QPCs) and indicative targets (ITs) for end-December 2023, with the exception of the IT on targeted social spending, which was missed due to savings from the Energy Vulnerability Reduction Fund, on account of a milder winter and more favorable energy prices. We also met all the end-March 2024 ITs, except the IT on the general government wage bill, due to a slight overspent which is nonetheless expected to be compatible with the annual budget allocation. On structural reforms, we met three structural benchmarks (SBs) for end-December 2023. In particular, we (i) completed the triage

of SOEs at the central government level, (ii) implemented the automated tax filing compliance program for VAT and excises, and (iii) well ahead of the end-December deadline, we extended the tax expenditure analysis to include excises, custom duties and real estate tax. However, we missed the end-December 2023 structural benchmark on presentation to the Parliament of amendments to strengthen the NBM independence and governance. This reflected extended discussions in government on the reforms. Recognizing the importance of this reform, we have submitted to Parliament the amendments on June 3, 2024 (prior action). In addition, we missed the end-March 2024 structural benchmark on adoption of an anti-corruption adjudication infrastructure law, due to the complexity of the law and extended discussions in Parliament. Parliament is now expected to approve the law by end-September. On the RSF, all three reform measures planned for the first review of the program have been met: i) approval of the Law on Climate Action and establishment of the National Committee for Climate Change (NCCC) (RM1), ii) development of the Sustainable Finance Strategy (RM11), and iii) the establishment of the interagency committee on climate finance (RM10).

4. Reflecting continued commitments to the program objectives, we agree to a set of new structural benchmarks, that include: (i) submission to Parliament of a package of legislative amendments to strengthen the NBM law (end-November 2024), (ii) adopting legal amendments to grant APO autonomy in hiring of staff (end-November 2024), (iii) preparing a report summarizing the findings of a review of the legislative framework and practices of tax audits (end-January 2025), (iv) developing a plan for modernization of tax audits in line with the findings of the report (end-April 2025), and (v) presenting the fiscal accounts in line with *GFSM2014* (end-April 2025). The missed structural benchmark on the adoption of the law on the establishment of anti-corruption adjudication infrastructure is also proposed to be reset as a SB for end-September 2024.

5. To support our ongoing efforts, we request the completion of the fifth review of the ECF/EFF program and the release of the seventh tranche in the amount of SDR 100.6 million (SDR 81.55 million under the EFF and SDR 19.05 million under the ECF), approximately US\$133 million, to be used as budget support. We believe that the policies outlined in the accompanying MEFP are sufficient to meet our program's objectives.

6. To support our ambitious agenda to address climate challenges and facilitate efforts to catalyze climate finance from other official and private partners, we are also requesting the completion of the first review under the Resilience and Sustainability Facility (RSF), with accompanying disbursements worth SDR 32.34375 million (approximately US\$42.8 million). To this end, we have prepared a comprehensive reform package, also outlined in the attached MEFP.

7. We are also requesting the modification of the quantitative criterion on the ceiling of the cash deficit of the general government for end-December 2024, to reflect the anticipated revenue shortfall compared to the approved budget due to weaker-than-projected economic activity.

8. We are prepared to take further actions, as necessary, to achieve our program objectives. According to IMF policies, we will consult with staff prior to adopting such measures, revising the policies outlined in this MEFP, or adopting additional measures that diverge from program objectives.

9. In accordance with our commitment to transparency, we approve publication of this letter and its attachments, and the accompanying staff report by the IMF.

Sincerely yours,

Dorin RECEAN
Prime Minister

Petru ROTARU
Minister of Finance

Anca DRAGU
Governor National Bank of Moldova

Attachments: Memorandum of Economic and Financial Policies (MEFP)
Technical Memorandum of Understanding (TMU)

Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare

I. Evoluții macroeconomice și perspective

1. Perpetuarea războiului din Ucraina afectează în continuare mediul economic și social din Republica Moldova. Deși am reușit să facem față cu succes multiplelor șocuri externe, economia se redresează mai lent decât ne așteptam, pe fondul incertitudinii persistente legate de vecinătatea războiului și prezența continuă a Rusiei în regiunea separatistă Transnistria. Mai mult ca atât, influența exercitată cu persistență de către unele grupuri de interese, precum și riscul unor proteste sporadice compromis structura socială fragilă și stabilitatea politică la etapa actuală a ciclului electoral. În contextul acestor circumstanțe, Guvernul continuă să acorde prioritate acțiunilor de consolidare a instituțiilor statului, măsurilor de susținere a redresării economice, perfecționării planurilor pentru situații de urgență și consolidării securității statului, deși riscurile sporite generează provocări semnificative în procesul de elaborare și implementare a politicilor.

2. Până în prezent, am reușit să asigurăm securitatea energetică a țării, dar riscurile rămân. Am reușit să diversificăm cu succes sursele de aprovizionare cu gaze naturale, eliminând dependența de concernul "Gazprom", și am trecut cu bine de încă un sezon rece. În conformitate cu planurile noastre pentru situații de urgență, am reușit să atingem acest obiectiv prin mobilizarea rezervelor bugetare și contractarea liniilor de credit de la Banca Europeană pentru Reconstrucții și Dezvoltare (BERD). Continuăm să ne suplinim rezervele de gaz. Cu toate acestea, persistă riscuri în sectorul de aprovizionare cu energie electrică, dată fiind dependența de energia livrată de la Centrala electrică "MGRES" din Transnistria. În februarie, "MGRES" a acoperit circa 60 la sută din cererea totală de energie electrică, în timp ce restul a fost contractat din surse interne, din Ucraina, România și prin bursa "OPCOM". Avem asigurate livrări de energie electrică de la "MGRES" până la finele anului 2024 la același preț.

3. De asemenea, continuăm să acordăm un sprijin semnificativ refugiaților din Ucraina. Din anul trecut, numărul refugiaților din Ucraina a crescut de la circa 100 000 persoane cu un an în urmă până la circa 118 000 persoane, conform situației din aprilie 2024. În parteneriat cu organizațiile internaționale, am abordat problema din perspectiva beneficiului pentru întreaga societate, sprijinind atât refugiații, cât și familiile cele mai vulnerabile din Moldova, inclusiv cele care găzduiesc refugiați. În același timp, au fost consolidate sistemele naționale, inclusiv pentru a spori calitatea și eficiența sistemului de acordare a azilului și a pune în aplicare regimul de protecție temporară, creând astfel premisele necesare pentru integrarea pe termen mai lung a refugiaților în sistemele naționale. Cu toate acestea, un șir de provocări cheie rămân nerezolvate, inclusiv în ceea ce privește alocarea mijloacelor bugetare suficiente pentru acordarea serviciilor sociale refugiaților, asigurarea capacității suficiente a sistemelor guvernamentale adecvate și implicarea numărului necesar de angajați pentru a face față volumului crescut de solicitări, dar și obținerea sprijinului financiar și tehnic necesar din partea donatorilor pentru integrarea pe termen lung a refugiaților.

4. Procesul de redresare economică durează mai mult decât s-a anticipat inițial, iar creșterea economică în 2024 va fi modestă.

- Creșterea economică.** Conform estimărilor, creșterea economică a constituit 0,7 la sută în 2023, cu mult mai puțin decât nivelul de 2 la sută prognozat la momentul celei de-a patra evaluări de program, cauzată de consumul privat și investițiile mai slabe decât s-a preconizat. Creșterea economică a fost susținută de producția agricolă mai mare și de îmbunătățirea situației privind deficitul comercial. Estimăm că în 2024 în economie se va înregistra o creștere modestă de 2,6 la sută (față de 3,9 la sută, nivelul prognozat la a patra evaluări de program), determinată de redresarea treptată a consumului privat și investițiilor, care sunt încă joase la moment, din cauza războiului din Ucraina și incertitudinii mari.
- Inflația.** După ce a scăzut rapid în 2023, inflația s-a stabilizat, rămânând, din octombrie 2023, în intervalul de toleranță al Băncii Naționale a Moldovei (BNM) de 5+/-1,5 la sută. Inflația mai mică (3,5 la sută în aprilie 2024) a fost determinată de scăderea prețurilor la produsele alimentare și a prețurilor reglementate.
- Situația bugetară.** În 2023, bugetul a avut un deficit de 5,2 la sută din PIB, în conformitate cu parametrii conveniți în cadrul evaluării a patra a programului, nivelul dat fiind mai jos decât cel prevăzut inițial în Bugetul de Stat, de 6 la sută. Veniturile la buget au fost mai mici decât s-a preconizat, cauzele principale fiind colectarea mai modestă a TVA la produsele importate și efectul inflaționist asupra consumului, intensitatea căruia scade mai rapid. La capitolul cheltuieli, s-au înregistrat economii de circa 25 la sută la transferuri către beneficiari în Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (FRVE), datorită prețurilor mai mici la resursele energetice pe piețele internaționale și condițiilor meteorologice favorabile, mijloacele bănești respective fiind realocate Fondului Rutier, Fondului Național pentru Dezvoltare Regională și fondului de retribuire a muncii (pentru achitarea unor plăți unice).
- Cadrul extern.** Deficitul contului curent s-a redus semnificativ, ajungând la 11,9 la sută din PIB în 2023, ceea ce reflectă importurile mai slabe, în special în sectorul energetic, și debursările substanțiale din partea donatorilor externi. Războiul din Ucraina continuă să afecteze balanța de plăți, în special schimburile comerciale, din cauza reorientării exporturilor și importurilor. Nivelul remiterilor a rămas, de asemenea, scăzut și se redresează lent. Rezervele valutare brute au continuat să crească, atingând la mijlocul lunii aprilie 2024 nivelul de 5,4 miliarde dolari SUA. Acest nivel de rezerve acoperă peste 6 luni de importuri, asigurând amortizoare suficiente în fața șocurilor externe.
- Politicile monetare și financiare.** Perspectivele clare de scădere a inflației și ritmul lent de creștere economică au dus la relaxarea politicii monetare, BNM reducând rata de bază din luna decembrie a anului 2022. În mai 2024 rata de bază a ajuns la 3,6 la sută, punctul maxim fiind în noiembrie 2022 la 21,5 la sută. Sectorul financiar a continuat să dea dovadă de reziliență, depozitele și rezervele de lichidități depășind nivelurile de până la război. Ritmul de creștere a

creditării se redresează treptat, în timp ce rata creditelor neperformante a scăzut la 5,7 la sută, conform situației în ianuarie 2024.

5. Perspectivile rămân extrem de incerte, atestându-se riscuri semnificative de înrăutățire a situației. Escaladarea în continuare a războiului ar putea aduce noi valuri de refugiați în Moldova sau ar putea fi o deteriorare a situației economice și de securitate, ceea ce ar putea afecta și mai mult finanțele publice, submina încrederea și exercita presiuni asupra cursului de schimb. Deși riscurile din sectorul energetic s-au ameliorat, alte noi șocuri energetice ar putea agrava perspectivele economice ale Republicii Moldova, generând presiuni asupra balanței de plăți și bugetului, ducând la reducerea consumului și volumului producției, precum și deteriorarea și mai mult a coeziunii sociale fragile. Riscurile de deteriorare a mediului politic ar putea îngreuna ritmul actual al reformelor, pe lângă progresele insuficiente atestate la reformele axate pe combaterea corupției și pe guvernanță. Sectoarele energetic și agricol sunt expuse unor riscuri semnificative în caz de condiții meteorologice extreme. Cu toate acestea, redresarea mai rapidă a cererii interne și restabilirea mai puternică a activității economice în statele-parteneri comerciali ar putea contribui pozitiv la perspectivele de creștere economică.

6. Totodată, progresul mai rapid decât s-a așteptat al procesului de accesie la Uniunea Europeană va sprijini creșterea economică pe termen mediu și lung. Pe baza recomandărilor Comisiei Europene prezentate în Raportul privind extinderea UE, Consiliul European a decis, în decembrie 2023, să deschidă negocierile de aderare cu Republica Moldova. Ca urmare, în 2024 a demarat procesul de examinare pentru toate capitolele acquis-ului, proces, în urma căruia vor fi identificate prioritățile cheie și criteriile de referință în materie de reforme, pe baza cărora Comisia Europeană va lua în cursul anului 2024 o decizie privind deschiderea negocierilor pentru capitole concrete. Întrucât gestionarea finanțelor publice ca parte a reformei administrației publice, este unul dintre cei trei piloni cheie de reformă în procesul de aderare, iar achizițiile publice și controlul financiar se numără printre cele fundamentale, se preconizează că aceste capitole/clustere vor fi deschise primele pentru negocieri. În ianuarie 2024, Guvernul Republicii Moldova a prezentat Comisiei Europene primul Program de reforme economice pentru 2024-2026, care este un document de planificare elaborat de țările care candidează să adere la UE, ca parte a procesului de participare la procedurile de coordonare a politicilor economice ale UE. După evaluarea documentului, în cadrul Comitetului Economic și Financiar, care constituie o reuniune la nivel înalt la care participă țările implicate în procesul de extindere, statele membre ale UE, Comisia Europeană și Banca Centrală Europeană, au fost aprobate recomandările în materia de politici pentru Republica Moldova, care reflectă cele mai urgente reforme economice necesare.

II. Evoluții în cadrul programului

7. Programul s-a realizat, în general, în parametrii planificați, deși unele reforme structurale se realizează cu întârziere. Toate criteriile de performanță cantitative și țintele indicative stabilite pentru 31 decembrie 2023 au fost respectate, cu excepția țintei indicative privind cheltuielile sociale care nu a fost respectată datorită economiilor realizate în cadrul Fondului de reducere a

vulnerabilității energetice, determinate de iarna blândă și prețurile mai favorabile la resursele energetice. Au fost respectate trei criterii de performanță structurale stabilite pentru 31 decembrie 2023. La concret, (i) am finalizat triajul întreprinderilor de stat la nivelul administrației centrale, (ii) am pus în aplicare programul automatizat de gestionare a obligațiilor fiscale la TVA și accize și (iii) cu mult înainte de termenul limită, stabilit pentru 31 decembrie 2024, am extins exercițiul de analiză a cheltuielilor bugetare, incluzând accizele, taxele vamale și impozitul pe bunurile imobiliare. Totuși, nu am reușit să respectăm criteriul de performanță privind prezentarea în Parlament a modificărilor legislative care vizează consolidarea independenței și guvernantei BNM. Recunoscând importanța acestei reforme, am prezentat Parlamentului proiectul modificărilor respective la 3 iunie 2024 (**acțiune prealabilă**). Au fost respectate și țintele indicative stabilite pentru 31 martie 2024, cu excepția țintei indicative privind de retribuire a muncii în sectorul administrației publice, din cauza unei ușoare depășiri a cheltuielilor, care, oricum, preconizăm să se încadreze în totalul fondurilor bugetare alocate pentru anul 2024. În afară de aceasta, nu am reușit să respectăm criteriul de performanță structural, stabilit pentru 31 martie 2024, privind adoptarea unei legi prin care să fie creată infrastructura de judecare a cazurilor de corupție, date fiind complexitatea legii și discuțiile extinse din Parlament. Termenul-limită pentru acest parametru a fost modificat, așa încât măsura respectivă urmând să fie realizată până la 30 septembrie 2024. În ceea ce privește programul susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate, toate cele trei măsuri de reformă prevăzute de prima evaluare de program [au fost îndeplinite], și anume: i) aprobarea Legii privind acțiunile climatice și [înființarea Comisiei naționale privind schimbările climatice (CNSC)] (măsura de reformă nr. 1), ii) elaborarea strategiei de finanțare durabilă (măsura de reformă nr. 11) și iii) înființarea comitetului inter-instituțional pentru finanțarea ce ține de schimbările climatice (măsura de reformă nr. 10).

8. La 31 martie 2023, am creat un cont fiduciar de sechestru la BNM și am depus sumele restante pentru deservirea datoriei externe față de creditorii oficiali care nu pot fi achitate din cauza unor factori care se află în afara controlului nostru, în conformitate cu prevederile Memorandumului tehnic de înțelegere (TMU). Aceste obligații rezultă dintr-o datorie comercială anterioară, contractată în 2001. Datoria curentă este de circa 14,6 milioane dolari SUA față de suma totală care a fost de 91 milioane dolari SUA. Contul fiduciar de sechestru satisface următoarele condiții: (i) accesul părților terțe (inclusiv Trezoreria sau Ministerul Finanțelor) la mijloacele depuse în cont este blocat, (ii) mijloacele depuse în cont pot fi utilizate doar pentru a deservi datoria acumulată, în conformitate cu graficul de rambursare, cu respectarea prevederilor sancțiunilor internaționale, și (iii) mijloacele acumulate în cont pot fi transferate înapoi către Ministerul Finanțelor doar dacă există dovezi legale ale unui acord de deservire a datoriei prin alte instrumente sau dacă mijloacele respective trebuie transferate într-un alt cont, cu același scop.

III. Cadrul de politici

A. Politica bugetar-fiscală

9. Bugetul pentru anul 2024 sprijină reformele menite să stimuleze creșterea economică, asigurând în același timp o consolidare moderată, în concordanță cu cadrul macroeconomic convenit cu FMI. Printre prioritățile bugetului se numără acordarea asistenței sociale mai bine țintite și consolidarea mecanismelor de protecție socială, sporirea securității energetice, susținerea dezvoltării sectorului privat, promovând totodată investițiile în infrastructură, reieșind din executarea bugetului. Pentru asigurarea protecției sociale, am indexat pensiile cu rata inflației, precum și am majorat cu 6 la sută un șir de prestații sociale. Vom perfecționa structura și impactul programelor de asistență socială, inclusiv programul de ajutor social. Fondul de reducere a vulnerabilității energetice a fost consolidat prin includerea programului de ajutor pentru perioada rece a anului. Vom trece de la sistemul de includere a ajutorului în formă bănească în facturi la transferuri în numerar către beneficiari, așa încât să nu mai fie legat de volumul consumului curent de energie. Pentru a sprijini aceste politici și a crea spațiu bugetar, vom spori mobilizarea veniturilor prin continuarea reformelor în domeniul administrării fiscale, inclusiv prin implementarea programului de automatizare a conformării cerințelor de prezentare a declarațiilor fiscale (criteriu de performanță structural, 31 decembrie 2023, respectat), precum și prin aplicarea prevederilor ce țin de cadrul general anti-evaziune care au intrat în vigoare la 1 ianuarie, pentru a contracara practicile fiscale abuzive interne și internaționale.

10. Există riscuri mari legate de implementarea scenariului de bază, date fiind amenințările de securitate existente și perspectivele incerte din sectorul energetic. Continuăm să actualizăm în mod corespunzător planurile și politicile noastre pentru situații de urgență, în consultare cu FMI, în funcție de evoluția riscurilor. În cazul în care aceste riscuri se vor materializa (p. 5), vom apela la parteneri pentru sprijin financiar suplimentar, sub formă de granturi și credite concesionale.

11. Suntem în proces de elaborare a propunerilor de rectificare bugetară la mijlocul anului, care se vor încadra în acest proces, în volumul total al cheltuielilor administrației publice prevăzut în bugetul de stat pentru anul 2024. Astfel, cheltuielile vor fi revizuite în funcție de rezultatele executării bugetului și vor reflecta volumul disponibil de finanțare externă. Rectificarea bugetară va pune accent pe stimularea investițiilor în infrastructură, inclusiv prin majorarea volumelor alocate Fondului rutier și Fondului național pentru dezvoltare regională, Fondului de reducere a vulnerabilității energetice, păstrând în același timp rezerve adecvate pentru situații neprevăzute. Deficitul bugetului rectificat va crește doar cu suma veniturilor fiscale care nu au fost colectate față de cifra prognozată (803 milioane lei).

12. Politica bugetară pe termen mediu are ca scop promovarea obiectivelor de dezvoltare, asigurând în același timp sustenabilitatea bugetului. Cadrul bugetar pe termen mediu prevede reducerea deficitului bugetului guvernului general de la 5 la 3,1 la sută din PIB pe parcursul anilor 2024-2027, ancorând nivelul datoriei publice totale sub cota de 45 la sută din PIB, pentru a asigura o protecție suficientă împotriva riscurilor și șocurilor aferente angajamentelor contingente. Vom pune accent pe reformele menite să mobilizeze veniturile interne, să îmbunătățească administrarea fiscală și să promoveze cheltuielile axate pe dezvoltarea sustenabilă. Ne propunem eficientizarea cheltuielilor publice, dezvoltarea pieței de capital interne și consolidarea guvernanței și transparenței bugetare.

Reforme în vederea consolidării mobilizării veniturilor

13. Reformele ce țin de politica fiscală, administrarea veniturilor și administrarea vamală rămân prioritare. În consultare cu experții FMI, planificăm:

- **Efectuarea unui diagnostic cuprinzător al politicii fiscale.** Recunoaștem că sistemul fiscal a suferit modificări frecvente și izolate care, de-a lungul anilor, au dus la o acumulare de ineficiențe și complexități. Cu ajutorul experților FMI care acordă asistență tehnică, am inițiat o analiză cuprinzătoare a Codului fiscal al Republicii Moldova pentru a identifica legăturile și corelațiile dintre politica fiscală și administrarea veniturilor, pe de o parte, și impozitele de bază, pe de altă parte. Aceasta ne va ajuta să identificăm principalele puncte slabe și să ne fundamentăm deciziile de politici, pentru a crea un sistem fiscal mai progresiv.
- **Identificarea facilităților fiscale care urmează a fi eliminate.** În baza rezultatelor analizei facilităților fiscale (**criteriu de performanță structural, 31 decembrie 2023**, respectat), vom elabora propuneri în privința identificării facilităților fiscale ce vor trebui să fie eliminate, în baza analizei raportului dintre costuri și beneficii (**criteriu de performanță structural nou, 31 decembrie 2024**). Acest proces ne va permite să eliminăm practicile abuzive, să reducem ineficiențele din sistemul fiscal și să mobilizăm veniturile interne.
- **Vom continua să consolidăm administrarea veniturilor bugetare.** Vom fortifica în continuare capacitățile instituționale ale Serviciului Fiscal de Stat, conform recomandărilor experților FMI care au acordat asistența tehnică respectivă, inclusiv în cadrul misiunii Instrumentului de evaluare diagnostică a administrării fiscale (TADAT). Se are în vedere: (i) instituirea unui proces cuprinzător de gestionare a riscurilor de conformitate, în condițiile unui cadru de guvernanță funcțional în cadrul Serviciului fiscal de stat, care să permită detectarea și gestionarea în mod eficient a principalelor riscuri legate de veniturile fiscale; (ii) investigarea infracțiunilor fiscale și transmiterea către instituțiile abilitate de urmărire penală, cu semnarea protocoalelor relevante, eliminarea lacunelor din legislație, organizarea instruirii și acordarea asistenței tehnice cu concursul partenerilor externi; (iii) sporirea gradului de conformare fiscală voluntară; (iv) lansarea, până în noiembrie 2024, a schimbului automatizat de informații cu Forumul global al OCDE privind transparența și schimbul de informații în scopuri fiscale. De asemenea, vom perfecționa programul automatizat de asigurare a conformării cerințelor la depunerea declarațiilor fiscale, incluzând și alte impozite, pe lângă TVA și accize. Cu asistența tehnică a FMI, vom elabora un raport care să sintetizeze constatările făcute în urma analizei cadrului legislativ și a practicilor de audit fiscal (**criteriu de performanță structural nou, 31 ianuarie 2025**), care va servi drept bază pentru elaborarea unui plan de procedurilor aferente controalelor fiscale (**criteriu de performanță structural nou, 30 aprilie 2025**).
- **Vom continua acțiunile în vederea reducerii emisiilor globale de gaze cu efect de seră.** Accizele pentru combustibil sunt ajustate anual în dependență de rata creșterii PIB-ului nominal, în vederea convergenței cu nivelurile minime ale UE până în anul 2025. Pe măsură ce criza energetică va scădea în intensitate, vom spori eforturile de evaluare și perfecționare a sistemului fiscal în concordanță cu angajamentele privind emisiile de gaze cu efect de seră, asumate la nivel național, regional și internațional, în urma unei evaluări minuțioase a aspectelor sociale și economice.

- **Vom avansa reformele în sistemul vamal în mai multe domenii importante.** Modificările prevederilor Codului vamal, elaborate în consultare cu UE și aprobate de Parlament în august 2021, au intrat în vigoare la 1 ianuarie 2024. Noul Cod vamal a asigurat armonizarea reglementărilor și procedurilor vamale naționale cu cele mai bune practici internaționale și o mai mare aliniere la Directivele UE. Au intrat în vigoare și actele normative aferente care asigură implementarea noilor prevederi ale Codului vamal. În continuare, vom actualiza legislația relevantă pentru a facilita punerea în aplicare a Protocolului OMS pentru eliminarea comerțului ilicit cu produse din tutun.
- **Vom consolida cadrul de combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, punând accent pe evaziunea fiscală în calitate de delict pertinent în contextul combaterii spălării banilor, totodată bazându-ne pe rezultatele Evaluării naționale a riscurilor efectuate.** Instrumentele existente de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, cum ar fi monitorizarea fluxurilor financiare transfrontaliere și raportarea tranzacțiilor suspecte, pot fi aplicate pentru a facilita detectarea și urmărirea infracțiunilor fiscale și cazurilor de transfer abuziv al profiturilor (inclusiv către jurisdicții offshore netransparente) și pentru a declanșa controale fiscale. În acest sens, ne propunem să îmbunătățim schimbul de informații între autorități și colectarea, analiza și diseminarea informațiilor privind tranzacțiile financiare, consolidând cooperarea între Serviciul fiscal de stat, Serviciul pentru prevenirea și combaterea spălării banilor, BNM și organele de drept, fiind pus un accent suplimentar pe infracțiunile transfrontaliere în domeniul fiscal.

Reforme în vederea îmbunătățirii calității bugetului și transparenței bugetare

14. Credem în importanța fortificării transparenței bugetare și a procesului bugetar. În acest sens, vom acorda prioritate următoarelor acțiuni:

- **Instituționalizarea rapoartelor de analiză a cheltuielilor.** Considerăm că rapoartele de analiză a cheltuielilor sunt esențiale pentru identificarea posibilităților de sporire a eficienței și optimizării costurilor în sectoarele cheie. Am finalizat analiza cheltuielilor în educație și suntem în proces de finalizare a analizei cheltuielilor în sectorul sănătății. În vederea implementării recomandărilor relevante din raportul de analiză a cheltuielilor în educație, ne-am propus să consolidăm rețeaua de universități prin absorbția instituțiilor de învățământ superior mai mici și prin fuzionarea institutelor de cercetări științifice cu universitățile. În același timp, suntem în proces de fuzionare a unor instituții de învățământ profesional-tehnic, folosind economiile în urma sporirii eficientizării cheltuielilor pentru îmbunătățirea procesului educațional. Vom colabora îndeaproape cu partenerii noștri din cadrul ONU pentru a efectua analize suplimentare ale cheltuielilor din sectorul asistenței sociale, pentru a spori eficiența cheltuielilor în acest domeniu, precum și pentru a monitoriza implementarea recomandărilor din rapoartele de analiză a cheltuielilor ce vizează îmbunătățirea calității educației, asigurarea eficacității și echității cheltuielilor publice destinate copiilor și altor grupuri vulnerabile.
- **Sporirea credibilității Cadrului bugetar pe termen mediu (CBTM).** La moment, bugetele noastre se execută la un nivel sub cel planificat și se atestă devieri în volumul de cheltuieli

efectuate față de cel inițial planificat. În cooperare cu ministerele de ramură, lucrăm la îmbunătățirea coordonării și o înțelegere mai clară a obstacolelor existente în procesul de executare a bugetului. Vom demara procesul de reflectare a conturilor bugetare în formatul prevăzut de Manualul de statistică a finanțelor publice (GFSM2014) pentru a extinde domeniul statisticii administrației publice și pentru a soluționa problemele legate de clasificarea cheltuielilor. Bazându-ne pe asistența tehnică din partea FMI, ne propunem să reflectăm conturile bugetare pentru anul 2024 în formatul GFSM2014 (**criteriu de performanță structural nou**, 30 aprilie 2025). Suntem în proces de pregătire a CBTM pentru anii 2025-2028 și planificăm adoptarea lui până în iulie 2024. Cu asistență tehnică din partea FMI, vom lua măsuri pentru fortificarea proceselor de elaborare și implementare a CBTM. Ne propunem să stabilim un cadru multianual, în care să avem limite obligatorii (pentru primul an bugetar) și indicative (pentru următorii doi ani) la cheltuieli. Existența unui cadru bugetar pe termen mediu mai robust le-ar permite cetățenilor să fie conștienți de întreg impactul bugetar multianual al politicilor noi, precum și de efectul acestora asupra sustenabilității bugetare pe termen lung, și, totodată, ar servi ca sistem de avertizare timpurie, ce ar asigura luarea măsurilor de remediere necesare.

- **Implementarea Strategiei de dezvoltare a managementului finanțelor publice.** În luna februarie 2023, în baza concluziilor Evaluării cheltuielilor publice și responsabilității financiare (PEFA) din anul 2022, am aprobat Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pe anii 2023-2030. Scopul Strategiei este de a îmbunătăți procesul de elaborare și executare a bugetului și a spori eficiența, performanța și transparența finanțelor publice, facilitând astfel procesul de aderare la UE. Pe baza Strategiei, am elaborat trei documente-cheie de politici care să asigure implementarea ei la nivel operațional: (i) Planul de acțiuni pentru anii 2023-2025, care include măsuri și costuri detaliate, aprobat în decembrie 2023, (ii) Programul național de dezvoltare al sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026, aprobat în august 2023, și (iii) Programul de dezvoltare a controlului financiar public intern pentru anii 2024-2027, aprobat în martie 2024. Totodată, în scopul modernizării proceselor bugetare și îmbunătățirii controlului și transparenței finanțelor publice, în conformitate cu Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice, făcând uz de mediul informațional unic și promovând digitalizarea, am aprobat în luna mai 2023 Conceptul sistemului informațional integrat al finanțelor publice (SIIFP).
- **Consolidarea achizițiilor publice.** Planificăm să implementăm noul sistem e-Achiziții, care va acoperi toate achizițiile publice, pentru a susține transparența proceselor de achiziții publice și a presta servicii eficiente din punct de vedere al costurilor. Consolidăm capacitățile autorităților publice relevante pentru a eficientiza și accelera procesul de achiziții pe contractele încheiate cu autoritățile publice. Guvernul a aprobat Programul național de dezvoltare a sistemului de achiziții publice pentru anii 2023-2026, având ca scop armonizarea în continuare a cadrului național de reglementare cu Acquis-ul comunitar, finalizarea cadrului secundar (normativ) de reglementare, dezvoltarea capacităților specialiștilor în domeniul achizițiilor publice și promovarea achizițiilor publice centralizate, inclusiv achizițiile publice sustenabile.
- **Perfecționarea mecanismelor de dezvoltare a informației privind riscurile bugetare și de management al riscurilor bugetare.** Am înregistrat progrese în identificarea și raportarea

riscurilor bugetare și, începând cu 2018, publicăm Nota privind riscurile bugetar-fiscale, ca anexă la pachetul de documente aferente Legii bugetului de stat. În 2020, am extins acest exercițiu, incluzând principalele parteneriate public-private, întreprinderile de stat mari și garanțiile de stat, inclusiv cele acordate în cadrul programului "Prima casă". Cu asistența tehnică din partea UE, aplicăm o metodologie nouă pentru a evalua riscurile bugetare asociate cu întreprinderile de stat din sectorul energetic. Planificăm să extindem conținutul Notei privind riscurile bugetar-fiscale, astfel încât ea să includă informație privind riscurile climatice (secțiunea F). Vom continua să îmbunătățim notele privind riscurile bugetare, cu extinderea domeniilor acoperite, cu o mai bună monitorizare, coordonare inter-instituțională și a calității de raportare a angajamentelor contingente (a se vedea planurile de reformare a sectorului întreprinderilor de stat).

- Consolidarea sistemului de gestionare a datoriei publice și a fluxurilor de numerar.** În pofida progresului înregistrat în ultima perioadă, în special în ceea ce privește calitatea datelor și coordonarea inter-instituțională, instrumentele financiare sunt totuși limitate și concentrate pe hârtii de valoare cu termen de scadență scurt, iar piața valorilor mobiliare de stat rămâne a fi slab dezvoltată. Pentru a activa piața creanțelor aferente valorilor mobiliare de stat și a facilita finanțarea internă, în septembrie 2023 am reușit să emitem cu succes obligațiuni de stat cu o scadență de 10 ani. Ne vom consolida capacitățile operaționale, vom fortifica practicile de gestionare a numerarului, vom lua măsuri pentru a dezvolta în continuare sistemul dealerilor primari, vom îmbunătăți coordonarea între instituții, vom crea și pune în aplicare până în vara anului 2024 o nouă platformă pentru investitori persoane fizice și vom lua măsuri pentru a le permite investitorilor externi să obțină acces pe piața datoriei publice interne. Pentru asigurarea sustenabilității datoriei, în strategia de contractare a împrumuturilor vom acorda prioritate granturilor și finanțării din partea donatorilor, în condiții de concesionalitate.
- Combaterea economiei tenebre în vederea creării unui spațiu bugetar mai mare.** Ponderea estimată a ocupării forței de muncă în economia tenebră din Republica Moldova este de circa 23 la sută, fiind în mare parte în agricultură (circa 61 la sută din totalul economiei tenebre), construcții (circa 22 la sută) și sectorul Horeca (circa 7 la sută). Aici se include munca nedeclarată și veniturile care ar contribui la creșterea PIB-ului și veniturilor fiscale, dacă ele ar fi formalizate. Pierderile estimate de venituri fiscale constituie circa 5-7 la sută din PIB, inclusiv pierderile în urma achitării salariilor în plic (circa 30 la sută din cheltuielile salariale ale agenților economici). În urma analizei funcționale a Inspectoratului de stat al muncii, realizate de Organizația internațională a muncii (OIM), au fost identificate un șir de constrângeri critice: cadrul legal slab funcțional, absența unor sancțiuni care să descurajeze comportamentul nedorit și capacitățile insuficiente ale autorităților. În acest context, ne propunem să reformăm Inspectoratul de stat al muncii pentru a asigura o mai bună guvernare, a îmbunătăți capacitățile de analiză a riscurilor și a asigura o mai bună aliniere a mandatului instituției la prevederile convențiilor OIM, inclusiv prin inspecții neanunțate și sancțiuni care să poată descuraja încălcările. Obiectivul nostru cheie este de a crea un spațiu bugetar mai mare, a promova concurența loială, a îmbunătăți condițiile pe piața muncii și a integra munca la negru în sistemul de asigurări sociale.

Reforme menite să facă cheltuielile eficiente, sustenabile și favorabile creșterii economice

15. Ne propunem să îmbunătățim calitatea serviciilor publice pentru a sprijini obiectivele de creștere economică și echitate socială.

- Consolidăm cadrul de management al investițiilor publice, în vederea sporirii continuității executării și calității investițiilor publice și eliminării lacunelor ce țin de infrastructură.** În baza recomandărilor Raportului privind evaluarea managementului investițiilor publice (PIMA) din anul 2019 și în conformitate cu rezultatele Analizei gestionării investițiilor publice în contextul schimbărilor climatice (C-PIMA) din 2023, ne propunem să consolidăm etapele de planificare, alocare de resurse și implementare din ciclul de gestionare a investițiilor publice, ținând cont de impactul schimbărilor climatice și de protecție a mediului (măsurile de reformă nr. 7-9, secțiunea F). Bazându-ne pe progresul deja atins, (i) vom impune respectarea Regulamentului nr. 684 în cazul tuturor proiectelor de investiții publice noi eligibile, care se preconizează a fi finanțate în cadrul CBTM și bugetului de stat, începând cu anul 2024, și (ii) în acest context, vom elabora un registru al proiectelor de investiții aprobate spre finanțare din bugetul de stat, proiectelor cu finanțare externă și fondurilor de dezvoltare și vom face publică toată documentația aferentă.
- Consolidarea sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar.** Planificăm să reformăm structura salariilor din sectorul public, pe baza unei înțelegeri comune între toate părțile interesate, în limita resurselor disponibile. În acest scop, valorificând totodată recomandările experților care au acordat asistență tehnică din partea FMI, vom pregăti o propunere tehnică pentru o reformă cuprinzătoare a structurii salariale, pe termen mediu, pentru a ține sub control presiunile pe partea cheltuielilor salariale, asigurând în același timp o prestare eficientă a serviciilor (inclusiv reducerea numărului de valori de referință), fiind totodată prezentat impactul bugetar al diferitelor scenarii. Analiza va viza sistemul unitar de salarizare în sectorul bugetar, dintr-o perspectivă pe termen mediu sincronizată cu procesul CBTM, având ca scop îmbunătățirea coeficientului de compresie a salariilor și soluționarea necesităților critice de personal. Pe viitor, la majorarea salariilor se va ține cont de un set bine definit de criterii, cu alinierea titlurilor și funcțiilor.
- Asigurarea sustenabilității sistemului de pensii.** Sistemul de pensii se confruntă cu provocări semnificative, inclusiv baza îngustă a contribuabililor, îmbătrânirea populației și scăderea ratelor de înlocuire. Începând cu ianuarie 2024, am demarat analiza anumitor grupuri de beneficiari, iar începând cu 1 iulie, vârsta de pensionare pentru femei va fi majorată cu șase luni, ajungând la 61 ani. În consultare cu Banca Mondială, intenționăm să extindem în continuare baza de plătitori ai contribuțiilor sociale pentru a atenua riscurile asupra sustenabilității. Pe termen mediu, vom revizui pensiile pentru limită de vârstă și pensiile de dizabilitate pentru persoanele angajate în prezent sau anterior și vom majora în continuare vârsta de pensionare la fiecare șase luni, astfel încât ea să atingă 63 ani pentru femei și 65 ani pentru bărbați.
- Perfecționarea programelor de asistență socială.** În consultare cu Banca Mondială, am inițiat reforma Programului de ajutor social, în vederea consolidării asistenței acordate familiilor cele mai vulnerabile, îmbunătățirii calității identificării beneficiarilor programelor de asistență socială și optimizării criteriilor de eligibilitate în cadrul programului. De asemenea, intenționăm să redirectionăm resursele de la plățile bazate pe categorii (inclusiv plățile ad-hoc bazate pe categorii)

spre cele acordate în funcție de veniturile evaluate indirect și să asigurăm funcționarea sistemului de depunere a cererilor la distanță pentru programele bazate pe venituri. Reforma prevede și simplificarea evaluării veniturilor prin metode indirecte, clarificând criteriile de eligibilitate pentru ajutorul social și îmbunătățind interconectarea sistemelor informaționale. În strânsă cooperare cu partenerii din ONU, vom continua să monitorizăm impactul războiului asupra condițiilor de trai ale populației și vom ajusta nivelul de asistență în modul corespunzător, pentru a proteja categoriile cele mai vulnerabile, în special femeile cu copii.

- **Îmbunătățirea structurii Fondului de reducere a vulnerabilității energetice (FRVE).** Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, lansat în toamna anului 2022, este în continuare o sursă importantă de sprijin pentru categoriile cele mai vulnerabile ale populației. Pregătindu-ne pentru sezonul rece 2023-2024, am consolidat cele două programe de reducere a sărăciei energetice, APRA (ajutorul pentru perioada rece a anului) și FRVE, pentru a oferi un suport unic gospodăriilor casnice. Am îmbunătățit sistemul de identificare a beneficiarilor programului, mărinnd numărul de categorii de vulnerabilitate energetică, ridicând pragul de eligibilitate, cu acordarea compensațiilor pentru principala sursă de energie folosită la încălzirea locuinței. În total, în sezonul rece 2023-2024, peste 770 mii gospodării casnice (65 la sută din total gospodării casnice din Moldova) au beneficiat de sprijin în cadrul programului. Pe viitor, pentru sezonul rece 2024-2025, ne propunem să înlocuim compensațiile incluse în factură cu transferuri bănești, asigurându-ne că sistemul de compensații nu încurajează sporirea consumului de energie (secțiunea F).
- **Fortificarea eforturilor de asigurare a egalității de gen.** În pofida progresului atins în ultimii doi ani, rata de participare în forța de muncă rămâne a fi scăzută pentru femei, constituind 55 la sută, comparativ cu 62 la sută pentru bărbați, în timp ce salariile femeilor sunt în medie cu 13,7 la sută mai mici decât ale bărbaților, din cauza diferențelor în nivelul de studii, vârstă și stagiul de muncă. Recunoscând importanța creșterii ratei de participare și angajare în câmpul muncii a femeilor, am introdus condiții de lucru flexibile și am promovat modificările legislative și normative necesare privind serviciile alternative de îngrijire a copiilor și am extins serviciile de îngrijire a copiilor. Pe viitor, vom depune eforturi pentru a îmbunătăți și mai mult accesul la serviciile de îngrijire a copiilor, pentru a facilita reintegrarea mai rapidă a femeilor în câmpul muncii după ieșirea din concediul de maternitate. De asemenea, vom colabora cu agențiile ONU în vederea consolidării capacităților pentru a putea include dimensiunea de gen în agenda mai largă de reformă a sistemului de gestionare a finanțelor publice, oferind ministerelor de resort îndrumări ce țin de monitorizarea și raportarea informațiilor sensibile la gen.

B. Politica monetară

16. BNM este pregătită să ajusteze politica monetară în concordanță cu cadrul de țintire a inflației. Deciziile de politică monetară continuă să fie ghidate de evoluția inflației, iar ajustările - de prognoza inflației pentru următoarele 12-24 luni, obiectivul fiind de a menține inflația în intervalul țintă. Sub rezerva menținerii inflației în intervalul țintit, vom promova o politică monetară care să sprijine și redresarea economică.

- **Rata de bază.** Promovarea unei politici monetare focusate spre perspectivă și bazate pe statistica raportată a contribuit la limitarea impactului efectelor secundare ale inflației și la ancorarea așteptărilor. După ce a atins un nivel maxim în octombrie 2022, inflația măsurată prin indicele prețurilor de consum a început să scadă brusc, stabilizându-se în limitele intervalului țintă stabilit de BNM, începând cu octombrie 2023. Ulterior, inflația de bază a urmat, în mod neașteptat, o traiectorie ascendentă, determinată parțial de impactul provizoriu al majorării ratei impozitelor aplicate unor categorii de bunuri, dar a fost, totodată, compensată de scăderea prețurilor reglementate. BNM a dat startul unui ciclu de relaxare a politicii monetare în decembrie 2022, reducând treptat rata de bază de la 21,5 la sută la 3,6 la sută în mai 2024. De asemenea, BNM a relaxat cerințele privind rezervele obligatorii ale băncilor în monedă națională și în valută cu 1 punct procentual și, respectiv, 2 puncte procentuale, în noiembrie 2023, iar apoi cu 4 puncte procentuale, treptat, în mai 2024. Deciziile noastre viitoare privind rata de bază vor fi calibrate cu atenție și vor fi ghidate de evaluări frecvente ale perspectivelor inflației, precum și de analiza echilibrului riscurilor, având în vedere mediul extrem de incert. De asemenea, vom continua să aplicăm într-o manieră flexibilă alte instrumente de politică monetară și vom normaliza treptat rata rezervelor minime obligatorii, pentru a sprijini în continuare creditarea sectorului privat.
- **Intervențiile valutare.** De la sfârșitul lunii decembrie 2023, moneda națională s-a depreciat în raport cu dolarul american cu circa 2 la sută, deși s-a menținut destul de stabil în raport cu euro. Totodată, conform situației la sfârșitul lunii aprilie 2024, rezervele valutare brute au crescut la circa 5,4 miliarde dolari americani, inversând în surplus pierderile din perioada de la începutul războiului. BNM este pregătită să permită ajustările necesare ale cursului de schimb și va continua să gestioneze rezervele într-o manieră conservativă, limitând în continuare intervențiile doar la cele necesare pentru prevenirea volatilității excesive a cursului de schimb, pe baza unei abordări ghidate de reguli clare, totodată comunicând într-o manieră activă cu actorii de pe piață în ceea ce privește strategia sa de intervenții.
- **Măsuri de contingență.** Respectând angajamentul să implementăm politicile trasate, BNM, în condițiile unui nivel de incertitudine fără precedent, este gata să întreprindă măsurile de contingență necesare, în caz dacă se vor materializa riscurile de înrăutățire gravă a situației, punând în pericol stabilitatea macroeconomică și cea financiară. În consultare cu experții FMI, vom lua astfel de măsuri ca parte a unui set mai larg de măsuri de ajustare macroeconomică.

C. Politicile din sectorul financiar

17. Sectorul bancar rămâne rezilient, deși riscurile persistă. Capitalizarea băncilor rămâne în continuare la un nivel adecvat, suficiența capitalului pe sistem la sfârșitul lunii februarie 2024 constituind aproape 29 la sută, în timp ce rata creditelor neperformante în total credite a scăzut până la 5,5 la sută. Coeficientul de acoperire a lichidităților s-a cifrat la 313 la sută și a depășit considerabil limita prescrisă de 100 la sută, revenind la nivelul de dinainte de război. Volumul total al depozitelor a crescut treptat, constituind la moment cu circa 30 la sută mai mult decât nivelul de dinainte de război, în timp ce ponderea depozitelor în valută străină în total depozite a scăzut nesemnificativ, până la 36 la sută. Profitabilitatea băncilor a rămas bună, deși a scăzut recent ca urmare a normalizării politicii

monetare, fapt care a dus la scăderea marjelor dobânzilor nete. La sfârșitul lunii decembrie, rentabilitatea capitalului propriu și rentabilitatea activelor au constituit 16,2 la sută și, respectiv, 2,8 la sută. Riscurile geopolitice și macroeconomice rămân înalte și, dacă s-ar materializa, ar putea să ducă la scăderea profitabilității și reducerea depozitelor în bănci.

18. Creditarea persoanelor fizice de către bănci și-a revenit după o contractare semnificativă în anii 2022-2023. Monitorizăm potențiala acumulare a riscului sistemic. Creditarea persoanelor fizice s-a accelerat, începând cu trimestrul al treilea al anului 2023, ca urmare a relaxării politicii monetare, a relaxării cerințelor de creditare, dar și în urma manifestării efectelor bazei. Pe de altă parte, viteza lentă de transmitere a efectului reducerii ratei de bază a BNM asupra ratelor de creditare, cererea slabă cauzată de perspectivele economice incerte au contribuit la creșterea lentă a creditării persoanelor juridice. Cerințele regulatorii privind creditarea responsabilă și stabilirea unui prag de 80 la sută pentru raportul dintre credite și valoarea gajului (LTV) și a unui prag de 40 la sută pentru raportul dintre serviciul datoriei și venitul total (DSTI) s-au dovedit eficiente. Analizăm la moment cât de corectă a fost calibrarea inițială a acestor indicatori, astfel încât să-i putem revizui treptat, după necesitate. Având în vedere faptul că ritmul creșterii creditării bancare este mai jos decât cel estimat pe termen lung, am menținut rata amortizorului anticiclic la zero și rata amortizorului sistemic la 1 la sută. În luna octombrie a anului trecut am redus la zero amortizorul de risc sistemic de expunere a persoanelor fizice, datorită îmbunătățirii indicatorilor de calitate a creditelor acordate populației și condițiilor dezinflaționiste cu un impact negativ mai redus asupra veniturilor reale ale populației. Am solicitat în mod repetat o analiză cât mai rapidă în cadrul Programului de evaluare a sectorului financiar (FSAP), rezultatele căreia ne-ar permite să evaluăm progresele atinse în urma implementării reformelor în sectorul financiar.

19. Ne menținem angajamentul de a consolida în continuare autonomia instituțională și guvernanta BNM, în consultare cu FMI. Independența BNM rămâne esențială pentru asigurarea credibilității și eficacității politicii monetare, precum și pentru menținerea stabilității macroeconomice și financiare. În acest sens, am înaintat Parlamentului un pachet de modificări legislative care includ: (i) asigurarea autonomiei operaționale a BNM în privința activelor sale, (ii) revizuirea prevederilor Codului administrativ în vederea eliminării termenelor limită nerezonabile în activitatea de supraveghere a BNM și (iii) suplinirea mandatului BNM cu competențe explicite de asigurare a stabilității financiare și promovare a politicii macro-prudențiale (**acțiune prealabilă**). Mai mult, în conformitate cu recomandările misiunii FMI din martie 2024, care a acordat asistență tehnică în materie de autonomie și guvernanta a BNM, și în urma consultărilor cu echipa FMI, vom prezenta Parlamentului un set de modificări la Legea cu privire la Banca Națională a Moldovei pentru a consolida în continuare autonomia și guvernanta BNM (**criteriu de performanță structural nou, 30 noiembrie 2024**). Modificările respective se vor axa pe trei domenii: (i) consolidarea procedurilor legate de schimbările în componența organelor decizionale ale BNM, inclusiv pe partea de riscuri și în privința echilibrului de putere; (ii) clarificarea detaliilor privind activitatea structurilor de guvernanta și decizionale ale BNM, în special în ceea ce privește calificarea membrilor, componența organelor decizionale, durata mandatului, stabilirea unor termene diferite de intrare în funcție a membrilor consiliului executiv și ai consiliului de supraveghere și (iii) clarificarea prevederilor legale privind responsabilitatea BNM în fața Parlamentului și îmbunătățirea comunicării cu publicul. Am solicitat, de asemenea, o analiză a

transparenței BNM de către experții FMI, care urmează să fie finalizată în toamna anului 2024. Vom discuta principalele concluzii și recomandări în cadrul următoarelor evaluări și vom include în program acțiuni în vederea punerii lor în aplicare. În colaborare cu alte instituții de stat, vom încheia un memorandum de înțelegere care să clarifice responsabilitățile instituțiilor implicate în procesul de recuperare a activelor sustrate în urma fraudei bancare din anii 2014-2015, până la **30 iunie 2024** (a se vedea **p. 35**).

20. Ne păstrăm pe deplin angajamentul de a proteja progresul atins în reformarea sectorului bancar. În acest scop, vom menține standardele stricte de reglementare existente și ne vom asigura că acțiunile întreprinse în procesul de înlăturare a acționarilor care nu corespund criteriilor de onorabilitate și profesionalism – inclusiv a celor care acționează în mod concertat – sunt ferm implementate. Suntem hotărâți să facem dreptate în raport cu făptașii fraudei, prin înfăptuirea justiției pe calea efectuării investigațiilor, urmării penale și desfășurării proceselor de judecată, într-o manieră independentă și cuprinzătoare. În acest context, recunoaștem riscurile pentru stabilitatea financiară care ar putea surveni în urma desfășurării procedurilor legale față de bănci, în calitatea lor de persoane juridice. Ținând cont de acest fapt, consolidăm mecanismele de management al crizelor, ridicând discuția asupra problemelor stabilității financiare și riscurilor bugetare din sistemul bancar la nivelul Comitetului național de stabilitate financiară, totodată analizând riscurile respective la nivelul Consiliului suprem de securitate. Am pregătit – și vom discuta, în caz de necesitate, în cadrul Comitetului național de stabilitate financiară – planuri cuprinzătoare de acțiuni în situații de urgență pentru (i) a ne asigura ca toate cerințele de formare a provizioanelor și cerințele de capital aplicate față de bănci întru asigurarea respectării deciziilor judecătorești în derulare să fie conforme cu standardele internaționale de raportare financiară și regulamentele BNM; (ii) a solicita prezentarea unor planuri credibile de restabilire a capitalului, cu termene clare, în cazurile în care nivelul capitalului scade sub limitele prudențiale, de rând cu alte acțiuni de supraveghere menite să remedieze situația; și (iii) a pune în aplicare, dacă va fi necesar, măsurile de rezoluție identificate de către autoritățile competente, în vederea menținerii stabilității financiare, în conformitate cu Legea privind redresarea și rezoluția băncilor. Vom lua măsuri hotărâte și vom depune eforturi de bună credință pentru a soluționa problemele istorice ale B.C. "Victoriabank", proces ce ar putea contribui la stimularea creditării și atragerea investițiilor străine.

21. Suntem hotărâți să fortificăm supravegherea sectorului financiar, inclusiv prin consolidarea cadrului de gestionare a crizelor financiare și cadrului macro-prudențial, în conformitate cu recomandările Raportului privind analiza stabilității sectorului financiar (FSSR). În acest scop, BNM a făcut o evaluare tematică a Legii privind redresarea și rezoluția băncilor și a actelor normative aferente, în conformitate cu cele mai bune practici aplicabile condițiilor din Moldova, în baza recomandărilor experților FMI, pentru a identifica deficiențele și a spori flexibilitatea cerințelor minime privind fondurile proprii și obligațiunile eligibile (MREL), condițiile de acces la fondul de rezoluție și participarea Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar (FGDSB) la finanțarea măsurilor de rezoluție (**criteriu de performanță structural** îndeplinit, **30 iunie 2023**) și planificăm să promovăm adoptarea modificărilor legislative respective până în toamna anului 2024. De asemenea, pe baza recomandărilor experților FMI formulate în urma misiunilor de asistență tehnică, am avansat în procesul evaluării ample a cadrului de lichidare a băncilor și am elaborat modificările

legislative relevante, având în vedere consolidarea procedurilor de lichidare, inclusiv prin introducerea unei proceduri de lichidare forțată care să asigure atingerea obiectivelor de politici publice fără a împiedica îndeplinirea de către BNM a altor funcții.

22. Ne angajăm să consolidăm mecanismele de asigurare a stabilității financiare. Continuăm să îmbunătățim cadrul de testare a rezistenței sistemice în situații de stres. Am introdus un sistem de analiză a stabilității financiare în baza monitorizării lunare a presiunilor asupra lichidității și vom introduce simulări pentru a testa rezistența sistemică la stres în funcție de variația ratei de acoperire a necesarului de lichiditate și a impactului asupra lichidității a retragerii mijloacelor pe baza scării scadențelor activelor și obligațiunilor (rezultatele cărora vor fi incluse în Raportul de stabilitate financiară pentru anul 2025). Vom consolida în continuare capacitatea Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar de a rambursa depozitele asigurate în cazul unor falimente bancare în viitor, inclusiv prin testarea rezistenței sistemice la stres atât a Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar, cât și a băncilor. Consolidăm în continuare nivelul de pregătire a BNM pentru situațiile de rezoluție bancară, inclusiv prin clarificarea cadrului pentru punerea în aplicare a instrumentului bancă-punte și a instrumentului de recapitalizare internă, elaborarea planurilor operaționale respective și consolidarea cooperării inter-instituționale. Am actualizat reglementările interne și externe privind asistența urgentă sub formă de lichidități, în conformitate cu cele mai bune practici. Pe baza recomandărilor experților FMI în urma misiunilor de asistență tehnică, vom începe discuțiile privind modificarea legislației relevante pentru a clarifica tipurile de garanții de stat și condițiile în care acestea ar putea fi acordate în contextul asistenței urgente sub formă de lichidități.

23. Ne angajăm să dezvoltăm un sistem financiar sustenabil și cu responsabilitate față de mediu, inclusiv asigurându-ne că riscurile climatice nu amenință stabilitatea financiară, în conformitate cu planul strategic al BNM. Ne propunem să creăm un cadru financiar durabil, bazat pe cele mai bune practici internaționale și ale UE, ținând cont de specificul Republicii Moldova, începând cu reformele în cadrul programului susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate (RSF), care urmează a fi realizate până la finele anului 2025 (secțiunea F). Am demarat această activitate cu participarea diverselor instituții interguvernamentale, BNM, Comisiei naționale a pieței financiare (CNPF), reprezentanților sectorului financiar, experților în domeniul climei și mediului, beneficiind totodată de sprijin din partea partenerilor de dezvoltare. În afară de aceasta, BNM își dezvoltă capacitățile de reglementare și supraveghere pentru a putea monitoriza, evalua, raporta și gestiona riscurile financiare și cele legate de protecția mediului și schimbările climatice, inclusiv prin participarea la diverse ateliere de lucru și ședințe ale grupurilor de lucru în cadrul Rețelei de servicii bancare și financiare durabile (SBFN). BNM va prelua taxonomia finanțelor durabile și o va integra, alături de alte orientări metodologice și acte normative, în cadrul său de reglementare a activității participanților din sectorul financiar. Am modificat deja cadrul nostru de gestionare a rezervelor pentru a permite în mod explicit investițiile în "obligațiuni verzi" și vom continua lucrul asupra recomandărilor și prevederilor relevante pentru dezvoltarea unei piețe de capital durabile în Republica Moldova.

24. Perfecționăm supravegherea sectorului nebanca în materie de viabilitate, guvernare corporativă și practici de gestionare a riscurilor. Din 1 iulie 2023, BNM i-au fost transferate responsabilitățile de reglementare și supraveghere a societăților de creditare nebanca, asociațiilor de

economii și împrumut, birourilor istoriilor de credit, companiilor de asigurări și companiilor de intermediere în sectorul asigurărilor. În urma transferului de responsabilități, am actualizat cerințele de raportare pentru societățile de creditare nebanară, care au fost adoptate în ianuarie și au intrat în vigoare din iulie 2024. Supravegherea și reglementarea sectorului vor continua să fie orientate spre asigurarea stabilității financiare, fiind în același timp ghidate de principiul proporționalității. În ceea ce privește Sistemului informațional automatizat de stat RCA Data, am realizat progrese semnificative în optimizarea și digitalizarea proceselor pentru asigurători, inclusiv prin actualizarea sistemului de evidență a oricăror modificări ale datelor, integrându-l cu platforma MConnect și elaborarea de noi instrumente digitale. CNPF a adoptat actele normative cu privire la licențiere, acționarii calificați, condițiile de conformitate și cerințele prudențiale (**criteriu de performanță structural îndeplinit, 30 iunie 2023**), iar BNM deja va continua să elaboreze cadrul normativ necesar pentru implementarea pilonilor II și III ai cadrului Solvency II, urmând să promoveze adoptarea acestuia până în luna septembrie (**criteriu de performanță structural, 30 septembrie 2024**). După încheierea proiectului UE Twinning, BNM acum pregătește o analiză a bilanțurilor contabile ale companiilor de asigurări pentru a determina gradul de pregătire a acestora pentru implementarea pilonului I al cadrului Solvency II. În paralel, BNM elaborează prevederile legislative pentru transpunerea pilonului I, cu scopul de a promova adoptarea lor în anul 2026, data intrării în vigoare urmând să fie determinată, luând în considerare rezultatele analizei bilanțurilor companiilor de asigurări.

25. Consolidăm cadrul de reglementare a piețelor de capital și actualizăm arhitectura instituțională de protecție a consumatorilor de servicii financiare. În consultare cu părțile interesate, inclusiv cu FMI, continuăm să analizăm posibilitățile de dezvoltare în continuare a pieței de capital, fiind conștienți de necesitatea de a spori accesul la finanțare al companiilor din Moldova. Vom pregăti o strategie de dezvoltare a cadrului de reglementare a activității Depozitarului central unic al valorilor mobiliare (DCU) pentru a stimula intermedierea financiară și a facilita investițiile în instrumente financiare.

- **Depozitarul central unic al valorilor mobiliare.** Vom consolida supravegherea piețelor de capital prin transferarea de la BNM la CNPF a competențelor de supraveghere legate de piața de capital ale DCU. Am creat un grup de lucru comun al acestor instituții pentru a stabili aspectele ce țin de supraveghere, drepturile de proprietate și governanța DCU în condițiile noului cadru de reglementare. Am elaborat un proiect de lege privind modificarea Legii cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare pentru a clarifica responsabilitățile de reglementare și supraveghere ale BNM și CNPF, în vederea promovării siguranței, eficienței și integrității pieței de capital și a sistemelor de decontare utilizate pentru valorile mobiliare. Acest proiect de lege a fost aprobat de Guvern și apoi adoptat de Parlament în septembrie 2023. Vom continua eforturile de aliniere a Legii privind Depozitarul central unic al valorilor mobiliare la acquis-ul UE și de consolidare a supravegherii depozitărilor de valori mobiliare corporative și companiilor de investiții, pentru a asigura transparența drepturilor de proprietate.
- **Protecția consumatorilor de servicii financiare.** Din 2 iulie 2023, CNPF i-a fost încredințat mandatul de protecție a consumatorilor de servicii financiare, inclusiv prin acordarea unor responsabilități bine definite în materie de protecție a consumatorilor pentru toate serviciile

financiare (pentru serviciile bancare – din 1 ianuarie 2024). Am elaborat conceptul arhitecturii instituționale care stă la baza reformei, fiind clar definite obiectivele și responsabilitățile BNM și CNPF. Modificările legislative necesare pentru realizarea reformei au fost adoptate de Parlament la 30 iunie 2023, iar CNPF a aprobat o nouă organigramă care reflectă mai bine noile competențe atribuite instituției. În prezent, CNPF revizuieste cadrul de reglementare privind protecția consumatorilor de servicii financiare, aliniindu-l la acquis-ul UE și consolidându-și competențele instituționale. De asemenea, am asigurat o finanțare adecvată pentru CNPF în vederea exercitării noului mandat.

- **Piața de capital.** CNPF continuă procesul de elaborare a strategiei naționale de dezvoltare a pieței de capital, cu sprijinul USAID și ținând cont de recomandările experților din cadrul proiectului BERD "Strategia de dezvoltare a pieței și planul de afaceri pentru infrastructura pieței de capital din Moldova". Ne propunem să finalizăm strategia până la sfârșitul anului 2024. Ca urmare a adoptării și intrării în vigoare a cadrului de reglementare pentru fondurile de pensii facultative, CNPF a aprobat decizia de înființare a unei prime companii de pensii eligibile pentru operarea unui fond de pensii facultativ și la moment se desfășoară procesul de licențiere respectiv.

26. Luăm măsuri în vederea îmbunătățirii incluziunii financiare. În acest scop, BNM modernizează în mod activ infrastructura pieței financiare pentru a facilita plățile fără numerar, mai puțin costisitoare, iar în martie 2024 am lansat sistemul de plăți instantanee; peste 100 000 conturi de utilizatori fiind activate până la mijlocul lunii aprilie. Planificăm să extindem sistemul MIA pentru a acoperi și tranzacțiile între persoane fizice și persoane juridice, între persoane juridice și persoane fizice și între persoane fizice și entități publice până în septembrie 2024. De asemenea, pregătim sistemul bancar deschis bazat pe prevederile Directivei privind serviciile de plată în cadrul pieței interne (PSD2), care va fi lansat în februarie 2025, inclusiv prin elaborarea și actualizarea legislației necesare. Având în vedere aceste progrese, am revizuit modificările la Legea 114/2012 cu privire la serviciile de plată și moneda electronică pentru a asigura licențierea, supravegherea adecvată și concurența loială între prestatorii de servicii de plată autorizați de UE și companiile locale care prestează servicii de plată și servicii de inițiere a plăților. Lucrăm în vederea aderării la Zona unică de plăți în euro (SEPA): am depus cererea de aderare la SEPA în luna februarie 2024. Potrivit recomandărilor din Raportul privind analiza stabilității sectorului financiar, am actualizat cadrul de reglementare ce ține de sistemul de verificare online a identității persoanelor (procedura electronică "Cunoaște-ți clientul", e-KYC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 2023, ceea ce va spori calitatea serviciilor acordate clienților și procesul de utilizare a serviciilor financiare reglementate. Aceasta, de asemenea, va spori eficacitatea regimului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și gradul lui de acoperire. Direcția FinTech de la BNM are o atitudine pro-activă în raport cu sectorul privat în ceea ce privește elaborarea produselor noi în baza infrastructurii de plăți imediate, care mobilizează servicii digitale și oferă servicii financiare moderne, rapide, eficiente și cuprinzătoare pentru consumatori și IMM-uri. Ne asumăm angajamentul de a crea un comitet inter-instituțional care va elabora, implementa și monitoriza Strategia națională de incluziune financiară, cu susținerea Băncii Mondiale (**criteriu de performanță structural, 30 iunie 2024**). Faza de diagnosticare este în curs de desfășurare și sperăm să formalizăm structura de guvernantă pentru Strategia națională de incluziune financiară și planul de acțiuni aferent până la **sfârșitul anului 2024**.

27. Ne angajăm să protejăm sectorul financiar de fluxurile financiare ilicite prin consolidarea eficacității regimului de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului. De la ultima evaluare, am întreprins acțiuni hotărâte pentru a identifica și a preveni diverse tentative de finanțare ilicită transfrontalieră. Astfel, am reușit eliminarea mai multor scheme de finanțare ilegală și confiscarea unor sume mari de mijloace financiare, atât în numerar, cât și transferate prin sisteme de plăți. Pe baza acestor rezultate, vom continua munca, inclusiv continuând consolidarea cooperării între instituțiile relevante, ajustând cadrul de reglementare sau prin introducerea unor restricții temporare asupra unor anumite instrumente de plată, atunci când aceste măsuri sunt justificate din punct de vedere al riscurilor sporite de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Vom intensifica eforturile de depistare, investigare și urmărire penală a infracțiunilor de spălare a banilor. Pentru a pune în aplicare abordarea bazată pe riscuri în supravegherea ce ține de domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului, cu sprijinul asistenței FMI de dezvoltare a capacităților instituționale, am îmbunătățit colectarea datelor și pregătim evaluări ale băncilor din perspectiva riscurilor instituționale și sectoriale în domeniul prevenirii și combaterii spălării banilor și finanțării terorismului. Elaborăm un ghid de evaluare a riscurilor de spălare a banilor pentru agenții economici în sectorul schimburilor valutare. De asemenea, am desfășurat activități de informare cu privire la o mai bună înțelegere a riscurilor, o aplicare mai eficientă a măsurilor de prevenire, axată pe raportarea tranzacțiilor suspecte, identificarea persoanelor expuse politic și beneficiarilor efectivi. Ne angajăm să continuăm aceste eforturi, inclusiv prin activități de supraveghere bine ținute, cu accent pe riscurile transfrontaliere de spălare a banilor și finanțare a terorismului. Elaborăm un mecanism național de monitorizare a plăților transfrontaliere, pe baza setului de instrumente ale BNM pentru analiza tranzacțiilor, în vederea atenuării riscurilor din partea fluxurilor financiare ilicite. Vom îmbunătăți coordonarea dintre toți actorii relevanți, inclusiv BNM, Serviciul pentru prevenirea și combaterea spălării banilor (SPCSB) și Serviciul fiscal de stat. Am adoptat Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2025 și vom actualiza Evaluarea națională a riscurilor. Vom elabora planul de acțiuni aferent și vom publica rezultatele evaluării.

D. Reformele din sectorul întreprinderilor de stat și sectorul energetic

28. Reformarea sectorului întreprinderilor de stat în vederea sporirii eficienței și atenuării riscurilor bugetare rămâne o prioritate. Sectorul întreprinderilor de stat subminează concurența, productivitatea și investițiile private, generând în același timp riscuri bugetare semnificative. Problema sectorului dat rezidă în performanța redusă, în condițiile unei guvernante slabe și supravegheri inadecvate, precum și din cauza activităților necomerciale, capacităților modeste și independenței limitate ale consiliilor de supraveghere.

- În decembrie 2022 am adoptat Strategia cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat sau cu capital majoritar de stat, cele la nivelul guvernului central, în vederea identificării întreprinderilor aflate în proprietate publică care vor fi supuse reorganizării, privatizării sau lichidării, și elaborării unor planuri de consolidare a guvernantei lor. Raționamentele Strategiei punctează: (i) sprijinul intereselor economice naționale, (ii) menținerea infrastructurii critice, (iii) producția de bunuri și servicii strategice și (iv) acordarea serviciilor sociale de bază.

- Am finalizat trierea întreprinderilor de stat aflate în proprietatea autorităților publice centrale, în conformitate cu Strategia cu privire la administrarea proprietății de stat în domeniul întreprinderilor de stat sau cu capital majoritar de stat pentru anii 2022-2030 (**criteriu de performanță structural, 31 decembrie 2023**) și, în conformitate cu metodologia adoptată care enumera criteriile de clasificare a tuturor întreprinderilor de stat în cinci categorii: (i) întreprinderile care vor rămâne în administrarea statului, (ii) întreprinderile care vor fi privatizate în cel mai scurt timp, (iii) întreprinderile ce urmează a fi privatizate după realizarea anumitor reforme (iv) întreprinderile ce vor fi reorganizate în instituții publice, și (v) întreprinderile ce urmează a fi lichidate. Pentru a spori transparența acțiunilor statului, vom publica rezultatele triajului pe pagina web a Guvernului. În paralel, acționăm ca să înlăturăm impedimentele legale care nu ne permiteau să punem în aplicare prevederile Strategiei sus-menționate în ceea ce ține de delimitarea bunurilor de stat de cele private. Vom elabora o strategie pentru întreprinderile de stat aflate în subordinea autorităților centrale, care va include: (i) un cadru pentru monitorizarea rezultatelor financiare și atenuarea riscurilor bugetare aferente, (ii) un plan de reducere a numărului de întreprinderi de stat din sectoarele care nu au importanță strategică sau care înregistrează pierderi (**criteriu de performanță structural, 30 septembrie 2024**). De asemenea, intenționăm să propunem o strategie de privatizare pentru întreprinderile mici și mari și să stabilim criterii de referință cu caracter economic pentru a identifica condițiile cele mai oportune pentru demararea eforturilor de deetatzare.
- În luna aprilie 2023, cu sprijinul Băncii Mondiale, am adoptat modificările la Legea cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. Aceste modificări le permite proprietarilor întreprinderilor de stat: (i) să asigure adoptarea de către întreprinderile de stat a unor coduri de guvernare corporativă, în baza unui model aprobat de Guvern și (ii) să evalueze performanța membrilor consiliilor de supraveghere ale întreprinderilor de stat. Alte modificări propuse vizează crearea unor comisii de audit ale entităților de interes public care să activeze ca organe executive ale întreprinderilor de stat și includerea unor membri independenți în componența consiliilor de conducere ale întreprinderilor de stat. În luna aprilie 2023, am aprobat regulamentele privind procesul de selectare a membrilor consiliilor întreprinderilor de stat și remunerarea acestora.

29. Protejarea securității energetice rămâne o prioritate pe fundalul riscurilor care rămân înalte. Am inițiat pregătirile pentru sezonul rece 2024-2025, cu măsuri pe care intenționăm să le aprobăm până în iulie 2024. La fel ca în anul precedent, planul va lua în considerare diferite scenarii bazate pe disponibilitatea gazelor naturale și pe livrările de energie electrică, pe baza cărora vom identifica măsurile preventive adecvate pentru a reduce și a atenua impactul reducerii volumului de gaze naturale livrate. În afară de aceasta, am luat măsuri pentru a reduce consumul de energie și a spori eficiența energetică.

Gazele naturale

- Utilizând linia de credit de 300 milioane euro, acordată de Banca europeană pentru reconstrucție și dezvoltare (BERD), și rezervele bugetare, am acumulat rezerve suficiente de gaze naturale pentru perioada rece din anul trecut. O nouă tranșă (nr. 3) în valoare de 165 milioane euro a fost acordată în octombrie 2023 în temeiul unui amendament la Acordul de împrumut dintre Republica Moldova

și BERD, în cadrul proiectului "Securitatea furnizării gazelor naturale". Suplimentar, am primit un grant în valoare de 34 milioane euro din partea Guvernului Norvegiei, în baza programului NANSEN. Urmare a stabilizării pieței gazelor naturale și având în vedere că "Energocom" a acumulat suficiente rezerve și lichidități pentru următorul sezon de încălzire, în lunile septembrie-noiembrie 2023 întreprinderea și-a răscumpărat propriile acțiuni în valoare de 1 miliard lei, în baza unei decizii a Comisiei pentru situații excepționale, adoptate în septembrie 2023. În 2024 se preconizează răscumpărări suplimentare în sumă de 1,3 miliarde lei.

- În luna septembrie 2023, a fost demarată procedura de separarea juridică și funcțională a operatorului sistemului de transport de gaze. SRL "Vestmoldtransgaz" a fost desemnată operator al sistemului de transport al gazelor naturale din Republica Moldova, iar în februarie 2024 a fost certificată preliminar de către ANRE în conformitate cu modelul ISO. În conformitate cu prevederile Legii cu privire la gazele naturale, ANRE, fiind o autoritate independentă de Guvern, urmează să adopte decizia privind certificarea finală până la sfârșitul lunii august 2024, ținând cont de avizul Secretariatului Comunității Energetice.
- În calitate de stat-membru al platformei energetice a UE, vom valorifica relațiile de cooperare la nivel regional în vederea diversificării importului de gaze naturale și eliminării blocajelor și ineficiențelor în materie de infrastructură. La concret, în conformitate cu planul de acțiuni pentru regiunea Europa de Sud-Est al platformei energetice a UE, ne-am asigurat ca reglementările vamale să-i permită Republicii Moldova operaționalizarea fluxurilor de revers virtuale prin conductele de gaze. Ca urmare, în cursul anului 2023, o cantitate semnificativă de gaze a fost transportată prin acest regim, în principal prin conducta transbalcanică, ceea ce a contribuit la sporirea securității energetice și pregătirea pentru sezonul de iarnă. Am ajustat cadrul de reglementare pentru a asigura o aliniere mai bună și mai rapidă a tarifelor la prețurile de import ale gazelor naturale.

Energia electrică

- Războiul este în continuare o sursă de incertitudine în privința prețurilor și livrărilor. Am reușit să asigurăm achiziții de energie electrică de la "MGRES", centrala electrică din regiunea transnistreană, aflată în proprietatea companiei ruse "Inter-RAO", la un preț avantajos, până la sfârșitul anului 2024. Diversificarea surselor de aprovizionare cu energie electrică a fost realizată prin încheierea mai multor contracte bilaterale cu producători și furnizori din România și Ucraina. În plus, înregistrarea companiei de stat SA "Energocom" pe piața de energie electrică OPCOM din România a asigurat toate instrumentele necesare pentru achiziții pe piața spot și din alte surse. De asemenea, capacitatea de interconectare cu România rămâne constrânsă până când vor fi puse în funcțiune linii suplimentare de transmisie a energiei electrice. În afară de aceasta, am îndemnat agenții economici și populația să economisească energia electrică în orele de vârf pentru a ajuta la echilibrarea sarcinii în rețea. Un program de vouchere pentru gospodăriile cu venituri mici pentru achiziționarea de electrocasnice eficiente din punct de vedere a consumului are ca scop reducerea cererii de energie electrică.

- Procedura de separare juridică și funcțională a operatorului sistemului de transport de energie electrică a fost finalizată și a fost aprobată certificarea operatorului sistemului de transport de energie electrică.
- În decembrie 2023, Parlamentul a aprobat modificările la legislația privind energia electrică, în concordanță cu reglementările UE privind integritatea și transparența pieței angro de energie. De asemenea, am desemnat Operatorul Pieței de Energie M (OPEM) în calitate operator al pieței de energie electrică, pentru a crea o piață a energiei electrice care să sporească eficiența, să stimuleze lichiditatea și să întărească încrederea investitorilor.

E. Consolidarea statului de drept și combaterea corupției

30. Vom pune în continuare prioritate pe implementarea reformei în justiție, îmbunătățirea guvernancei și combaterea corupției la nivel înalt. Ne angajăm să combatem consolidăm instituțiile abilitate să lupte cu corupția la nivel înalt, să eliminăm funcționarii de stat neonești și să punem temelia unui stat de drept puternic în Republica Moldova. Obiectivele noastre pe termen scurt includ curățarea sistemului și responsabilizarea procurorilor și judecătorilor de nivel înalt, care sunt esențiale pentru combaterea corupției, reducerea căilor de influență politică, restabilirea încrederii în sistemul judecătoresc și îmbunătățirea înfăptuirii justiției. De asemenea, recunoaștem importanța consolidării capacității instituțiilor anticorupție cheie și asigurării funcționării lor eficiente. Strategia noastră anticorupție a fost actualizată, iar în decembrie 2023 am adoptat un nou Program național de integritate și anticorupție pentru anii 2024-2028.

31. Recunoaștem necesitatea consolidării integrității, capacităților și eficienței sistemului judecătoresc și procuraturii. Vom continua modernizarea sistemului de justiție, ținând cont de recomandările experților și instituțiilor internaționale și experților în domeniu. Aceste priorități sunt cuprinse în Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025. În martie 2022, am adoptat legislația care reglementează verificarea integrității candidaților pentru Consiliul superior al magistraturii (CSM) și Consiliul superior al procurorilor (CSP) și colegiile organelor respective (așa-numita procedură de pre-vetting). Acest mecanism a fost creat în consultare cu Comisia de la Veneția și se aplică membrilor CSM și CSP. În septembrie 2023, am inițiat concursul pentru selectarea membrilor Colegiului pentru selecția și evaluarea judecătorilor al CSM, iar doi dintre cei doisprezece candidați au fost intervievați și au trecut procedura de vetting. Legea privind evaluarea externă a judecătorilor și procurorilor și modificarea unor acte normative (procedura de vetting deplină) a fost adoptată și a intrat în vigoare la 22 august, 2023. Ea prevede trecerea prin procesul de vetting în primul rând a judecătorilor și procurorilor de nivel înalt, obiectivul fiind curățirea rândurilor judecătorilor și procurorilor. În afară de aceasta, am adoptat modificarea legislației pentru transformarea Curții supreme de justiție (CSJ) într-o curte de casație în vederea îmbunătățirii calității jurisprudenței. În afară de aceasta, au fost adoptate prevederi privind aplicarea procesului extraordinar de evaluare a integrității asupra judecătorilor viitori ai CSJ, proces care are loc la moment.

32. Vom asigura suficiente capacități, resurse și competențe legale Procuraturii Anticorupție, astfel încât să-și poată realiza funcțiile de depistare, anchetare și urmărire penală eficientă a

cazurilor de corupție la nivel înalt. În iulie 2023, am revizuit cadrul instituțional anticorupție, Procuratura Anticorupție fiind mandatată atât cu anchetarea, cât și cu urmărirea penală a corupției la nivel înalt, CNA fiind responsabil pentru corupția la nivel mic și mediu. Am modificat Codul de procedură penală pentru a ne asigura că jurisdicția de investigare a Procuraturii Anticorupție acoperă (i) toate tipurile de infracțiuni legate de corupție enumerate în Convenția ONU împotriva corupției, precum și includerea informației false în declarațiile de avere și (ii) toți funcționarii de nivel înalt, conform definiției din Articolul 123, alineatul (3), cu unele excepții pentru funcționarii de nivel inferior. Legea a intrat în vigoare la 1 martie, iar transferul cauzelor penale în curs de desfășurare în conformitate cu competența de anchetare revizuită a fost finalizat la 31 martie 2024 (**acțiune prealabilă în cadrul celei de-a patra evaluări de program**). Întrucât tehnicile speciale de investigare, cum ar fi interceptarea convorbirilor și supravegherea video, sunt esențiale pentru anchetarea eficientă a infracțiunilor de corupție, ofițerilor de anchetă penală detașați la Procuratura Anticorupție li s-au acordat aceste competențe prin adoptarea în noiembrie 2023 a modificărilor legislative necesare. Pentru a ne asigura că Procuratura Anticorupție dispune de capacități suficiente pentru realizarea mandatului de anchetare a cazurilor de corupție la nivel înalt, am făcut o analiză a necesităților instituției, inclusiv ce ține de echipament, spații de lucru și personalul necesar (procurori, ofițeri de anchetă penală, consilieri și experți). Analiza respectivă a servit ca bază pentru alocarea pentru Procuratura Anticorupție a mijloacelor financiare din Bugetul de stat pentru anul 2024, Procuratura Anticorupție având deja un buget independent, în urma atribuirii unui cod bugetar separat pentru această instituție (**criteriu de performanță structural îndeplinit, 30 iunie 2023**). Am adoptat o nouă organigramă a Procuraturii Anticorupție, incluzând 54 unități noi de personal, și ne-am angajat să sporim autonomia Procuraturii Anticorupție în ceea ce privește angajații săi, factor necesar pentru independența sa operațională. În acest scop, după o evaluare juridică a impactului instituțional și financiar, vom adopta modificări legislative, respectând prevederile Constituției și standardele CEDO (**criteriu de performanță structural, 30 noiembrie 2024**) pentru a acorda Procuraturii Anticorupție: (i) dreptul de a angaja proprii ofițeri de anchetă penală, în paralel cu procedura de detașare existentă și (ii) dreptul de a participa la procesul prin care CSP desfășoară concursurile și interviurile în vederea transferului sau promovării procurorilor la Procuratura Anticorupție cu aprobarea CSP. În ceea ce privește aspectele legate de independența operațională a Procuraturii Anticorupție și angajaților acesteia, Procuratura Anticorupție poate, după necesitate, să inițieze discuții referitor la transferul sau promovarea procurorilor, în cadrul Platformei anticorupție sau prin intermediul Ministerului Justiției. Vom acorda Procuraturii Anticorupție spații de lucru funcționale separate până la sfârșitul lunii iunie 2024.

33. Pentru a completa infrastructura instituțională anticorupție, vom adopta o lege pentru înființarea curții anticorupție. Pentru a asigura judecarea în timp util, de către judecători specializați a cazurilor de corupție, Administrația Președintelui Republicii Moldova a inițiat înființarea unei curți anticorupție, prezentând Parlamentului un proiect de lege în acest sens în iulie 2023. Suntem la etapa de finalizare a elaborării proiectului de lege, inclusiv în urma unor ample consultări publice și consultări cu Comisia Europeană (DG JUST). La moment, preconizăm că legea care vizează crearea infrastructurii sistemului judiciar anticorupție va fi adoptată în vara anului 2024, în consultare cu expertii FMI și în conformitate cu avizul Comisiei de la Veneția. Ea include un cadru credibil pentru

procesul de selecție a judecătorilor anticorupție, atât pentru prima instanță, cât și pentru cea de apel, promovând numirea în funcție a unor persoane cu o reputație ireproșabilă și calități profesionale și morale înalte, în baza unor criterii de selecție obiective. Jurisdicția curții anticorupție se va concentra asupra cazurilor (i) anchetate și/sau urmărite penal de către Procuratura Anticorupție, (ii) un număr limitat de cazuri care nu țin de Procuratura Anticorupție și care se bazează pe articolele 324-335 și 181-1 din Codul penal, cele comise de funcționari de nivel înalt, conform definiției din Articolul 123, alineatul (3), sau în proporții mari, conform definiției din Articolul 126, alineatul (1), și (iii) cazuri de averi nejustificate substanțiale și confiscări aferente de către Autoritatea Națională de Integritate (ANI) (**criteriu de performanță structural nerespectat, 31 martie 2024, resetat pentru 30 septembrie 2024**). În procesul de asigurare a funcționalității curții anticorupție, vom apela la sprijinul donatorilor și partenerilor externi, inclusiv în ceea ce privește finanțarea și asistența tehnică. Punerea în aplicare rapidă a Legii cu privire la curtea anticorupție a Republicii Moldova este una dintre principalele priorități ale agendei de reformă în justiție, în contextul trăgănării cazurilor de corupție la nivel înalt și succeselor limitate atinse de actualul sistem judiciar în abordarea corupției în justiție. În același timp, vom fi atenți să nu supraîncărcăm curtea anticorupție cu un volum excesiv de cazuri.

34. Măsurile anti-corupție sunt axate tot mai mult pe combaterea corupției la nivel înalt și recuperarea bunurilor infracționale. Din 2023, CNA și Procuratura Anticorupție au transmis în instanță peste 140 de cazuri de corupție în care au fost implicați un fost președinte, un fost prim-ministru, doi foști miniștri, un viceministru, opt foști și actuali deputați, un fost șef al CNA, trei procurori, un judecător, un fost guvernator al BNM și alți funcționari de nivel înalt. Procuratura Anticorupție a obținut 130 de sentințe în prima instanță, inclusiv ordine de confiscare în valoare de peste 1,7 milioane lei. Recent, Procuratura Anticorupție a obținut câștig de cauză în Curtea de apel, pe un caz asociat cu fraudă bancară, inculpatul – un funcționar de nivel înalt – fiind condamnat în lipsă la 15 ani de închisoare, cu confiscarea a peste 5,2 miliarde lei. De asemenea, elaborăm o bază de date privind bunurile arestate de Agenția pentru Recuperarea Bunurilor Infracționale, ceea ce va da o mai mare transparență în gestionarea bunurilor confiscate și ducerea evidenței măsurilor executorii întreprinse ca urmare a pronunțării hotărârilor judecătorești definitive. Printre prioritățile de viitor se regăsește intensificarea măsurilor de verificare a averilor funcționarilor de rang înalt, inclusiv bunurile deținute de aceștia în străinătate, făcând uz de prevederile cadrului legal privind declararea bunurilor și îmbogățirea ilicită. Lucrăm la modificări ale legislației ce țin de recuperarea activelor, în vederea eliminării lacunelor în ceea ce privește responsabilitățile și răspunderea purtată, precum și pentru a raționaliza și scurta durata proceselor și termenele procedurale. Un accent important va fi pus pe reutilizarea socială a bunurilor confiscate. Obiectivul nostru este de a prezenta aceste modificări Parlamentului în această vară.

35. Rămânem fermi în angajamentul nostru de a realiza progrese în ceea ce privește recuperarea activelor sustrase în urma fraudei bancare din 2014 prin întreprinderea eforturilor din partea justiției penale, utilizarea canalelor existente și cooperarea cu omologii străini, inclusiv prin crearea unor echipe de anchetă comune. A fost adoptat un nou Program național de recuperare a bunurilor infracționale pentru anii 2023-2027 și progresăm în punerea în aplicare a planului de acțiuni aferent. Pentru a îmbunătăți coordonarea și a clarifica responsabilitățile dintre instituțiile relevante ale statului, în ceea ce ține de recuperarea activelor sustrase în urma fraudei bancare din 2014-2015, vom

elabora un memorandum de înțelegere care să descrie și să delimiteze responsabilitățile între instituțiile implicate în procesul de recuperare a activelor și îl vom publica până la sfârșitul lunii iunie 2024. Memorandumul de înțelegere va include prevederi privind înființarea unui comitet coordonator care va exercita funcțiile executive și un comitet de monitorizare de nivel înalt în care Prim-ministrul Republicii Moldova va deține funcția de președinte.

F. Consolidarea rezilienței la schimbările climatice

36. Recunoaștem că dezvoltarea socio-economică durabilă este asociată mai mult ca niciodată cu impactul negativ al schimbărilor climatice și atenuarea acestora. Respectiv, ne angajăm să reducem contribuția noastră ca țară la emisiile globale de gaze cu efect de seră, reducând către anul 2030 emisiile la nivel național cu 70 la sută (88 la sută condiționat) față de anul 1990. Am elaborat, de asemenea, Programul național de adaptare la schimbările climatice până în anul 2030 și Programul de dezvoltare cu emisii reduse a Republicii Moldova până în anul 2030, care sunt puse în aplicare prin intermediul planurilor de acțiune. Reformele noastre sunt în concordanță cu obligațiile de aderare la UE și sunt orientate spre îndeplinirea acestora. Totodată, ne propunem să abordăm elemente esențiale legate de securitatea energetică și dezvoltarea durabilă. În plus, vom depune eforturi pentru a spori reziliența la schimbările climatice a sectoarelor noastre cheie, inclusiv infrastructura și agricultura.

37. Programul finanțat de Mecanismul de creditare pentru reziliență și durabilitate (RSF) ne va ajuta să aprofundăm și să accelerăm reformele legate de schimbările climatice. Respectiv, programul se concentrează pe următoarele patru domenii de reformă, care vor viza crearea unui cadru juridic adecvat și cadrului instituțional necesar, ceea ce va contribui la catalizarea fondurilor pentru investițiile care țin cont de impactul schimbărilor climatice și vor sprijini reformele în sectorul energetic. Programul sprijină respectarea angajamentelor privind Contribuția națională determinată și îndeplinirea cerințelor de aderare la UE și reflectă recomandările formulate în Raportul de evaluare a managementului investițiilor publice în contextul adaptării la schimbările climatice (C-PIMA), Raportul de evaluare a politicilor climatice (CPAT) și Raportul preliminar privind dezvoltarea și situația climatică a țării (pre-CCDR) al Băncii Mondiale. Fiecare domeniu de reformă prevede măsuri de reformă (specificate mai jos) care trebuie realizate în termenele stabilite în cadrul acestui program. În plus, programul RSF prevede finanțare în formă de suport bugetar, înlocuind finanțări mai costisitoare din alte surse.

- **Domeniul de reformă nr. 1: Politici de atenuare și adaptare și gestionarea riscurilor de dezastre.** Vom consolida cadrul legal și cel instituțional pentru gestionarea schimbărilor climatice, în vederea îmbunătățirii coordonării inter-sectoriale și asigurării unei implementări accelerate.
 - A fost (i) adoptată Legea privind acțiunile climatice, care să asigure o dezvoltare cu emisii reduse de dioxid de carbon și reziliența la schimbările climatice și (ii) înființată Comisia Națională privind Schimbările Climatice în cadrul cabinetului Prim-ministrului Republicii Moldova, ca parte a sistemului instituțional pentru gestionarea schimbărilor climatice, având

sarcini, responsabilități și proceduri clar definite (inclusiv întruniri și rapoarte periodice), așa cum e definit în hotărârea respectivă de Guvern (**măsura de reformă nr. 1**.)]

- Pentru a doua evaluare de program, lucrăm la un program de gestionare a riscurilor de dezastre. El va include o strategie unificată cuprinzătoare care (i) să acopere întregul spectru al cadrului Sendai (prevenirea și atenuarea dezastrelor, pregătirea, reacțiile de răspuns, precum și reabilitarea și recuperarea) și (ii) să definească un cadru instituțional cu roluri și responsabilități clar atribuite la nivel național și subnațional, inclusiv prin atribuirea rolului de coordonare a programului de gestionare a riscurilor de dezastre și de planificare strategică cabinetului Prim-ministrului, de exemplu, prin intermediul Comisiei naționale privind schimbările climatice (**măsura de reformă nr. 2**).
- Până la cea de-a patra evaluare de program, vom elabora și disemina hărțile de risc și vulnerabilitate la dezastre naturale, inclusiv informația privind modul în care pericolele climatice ar putea afecta zonele și regiunile, dar și locația acestora, pentru a evalua riscurile și vulnerabilitățile în raport cu populația, bunurile de infrastructură, sectoarele și economia/întreprinderile (**măsura de reformă nr. 3**). Hărțile vor fi publicate pe Internet și vor fi actualizate în mod regulat.
- **Domeniul de reformă nr. 2: Politicile din sectorul energetic.** Abordăm reformele energetice într-o manieră cuprinzătoare, pentru a asigura eficiența și securitatea energetică, promovând totodată tranziția energetică. Conștienți de rolul important pe care clădirile îl joacă în materie de respectare a cerințelor privind emisiile de gaze cu efect de seră, elaborăm și implementăm un mecanism de sprijinire a renovării eficiente din punct de vedere energetic a clădirilor publice și private, în mod transparent, din contul bugetului. Fosta Agenție pentru eficiență energetică a fost reorganizată în Centrul național pentru energie durabilă (CNED). Fondul de eficiență energetică în sectorul rezidențial (FEERM) este gestionat de CNED.
- În paralel, avansăm pe calea tranziției energetice prin pregătirea pieței resurselor energetice și infrastructurii de rețea pentru a facilita integrarea resurselor regenerabile suplimentare, în vederea atingerii obiectivului formulat în Contribuția națională determinată, și anume asigurarea cotei de 27 la sută a energiei regenerabile în total energie până în anul 2030 (față de 24 la sută din prezent). Ministerul Energiei a publicat Calendarul licitațiilor pentru oferirea statutului de producător eligibil mare pentru anii 2024-2025: capacitatea alocată este de 105 MW pentru energia eoliană și 60 MW pentru energia solară. În plus, asigurarea viabilității financiare a sectorului, având în vedere nevoia de investiții substanțiale în infrastructură, va contribui la încurajarea investițiilor private în acest sector. Pentru a evita riscurile bugetare, vom avea grijă să asigurăm o anumită consecutivitate în realizarea măsurilor, pentru ca să dispunem de capacitatea de absorbție necesară atunci când vor fi lansate noi capacități de producție. Respectarea principiului de asigurare a recuperării costurilor și eliminarea treptată a facilităților fiscale, în paralel cu acordarea suportului financiar țintit spre cei mai vulnerabili consumatori, vor fi pași importanți în această direcție. Pentru a reduce numărul de consumatori vulnerabili din punct de vedere energetic și pentru a reduce consumul de energie, programul "Rabla pentru electrocasnice", finanțat de UE și implementat de PNUD Moldova, cu un buget total de circa 5,8

milioane dolari, a oferit sprijin financiar pe bază de vouchere pentru procurarea becurilor LED și până la 80 la sută din costul unui frigider, aragaz electric sau mașină de spălat. Până în prezent, peste 5 700 vouchere au fost utilizate pentru procurarea electrocasnicelor mari și peste 29 000 – pentru procurarea becurilor LED.

Pentru a asigura sustenabilitatea programului, Ministerul Energiei a lansat consultările publice cu privire la proiectul hotărârii de Guvern privind aprobarea unui nou program "Rabla pentru electrocasnice".

- Până la cea de-a doua evaluare de program:
 - Având în vedere inițiativele importante de reformă, care vor necesita investiții substanțiale în infrastructură, vom determina rata de recuperare a costurilor pentru furnizarea de energie electrică și gaze naturale (care să reflecte pe deplin costurile de exploatare și costurile capitale, inclusiv costul investițiilor viitoare și reformelor specificate în Strategia energetică), prin (i) identificarea oricărei discrepanțe între tarif și costurile de recuperare astfel definite, luând în considerare și facilitățile fiscale, (ii) efectuarea unei evaluări a impactului distributiv și (iii) eliminarea oricărui decalaj prin ajustarea tarifului sau prin compensarea transparentă a companiei (operatorului) din bugetul de stat (**măsura de reformă nr. 4**). Vom solicita sprijin de la partenerii de dezvoltare.
 - Începând cu sezonul rece 2024-2025, vom lucra în coordonare cu Banca Mondială și alți parteneri de dezvoltare, pentru a ne asigura că semnalele privind prețurile sunt transmise integral și a stimula consumul eficient al resurselor energetice: (i) vom transfera atribuțiile de administrare a plăților de la furnizorii de energie către Ministerul Muncii și Protecției Sociale și (ii) vom separa acordarea de suport în cadrul Fondului de reducere a vulnerabilității energetice de consumul curent de energie prin acordarea unor transferuri directe de bani către beneficiari (**măsura de reformă nr. 5**).
- Până la cea de-a treia evaluare de program, pe baza rezultatelor proiectului pilot de colectare a informațiilor prin intermediul contoarelor inteligente, care este în curs de desfășurare (cu sprijinul PNUD), vom efectua o analiză a opțiunilor de diferențiere a tarifelor (de exemplu, tarif zi-noapte) ca instrument de gestionare a fluctuațiilor cererii în scopul facilitării echilibrării sarcinii în rețea, având în vedere, de asemenea, planurile de integrare în sistem a energiei regenerabile (**măsura de reformă nr. 6**). Rezultatele analizei și recomandările formulate vor fi incluse într-un raport separat.
- **Domeniul de reformă nr. 3: Facilitarea investițiilor în infrastructuri inteligente din punct de vedere climatic și gestionării bugetare inteligente climatic.** Ne-am asumat angajamentul să creăm un mediu favorabil care să promoveze investițiile în infrastructură care să fie ecologice, reziliente și care să susțină creșterea economică incluzivă pe termen lung. Pentru atingerea acestui obiectiv, promovăm reforme pentru a ne asigura că implicațiile asupra climei și vulnerabilitatea climatică a proiectelor de investiții să fie luate în calcul la elaborarea și selectarea proiectelor de investiții

publice. Ne propunem să responsabilizăm autoritățile, prin raportarea transparentă a alocărilor bugetare pentru acțiunile prioritare în domeniul politicilor climatice și a riscurilor bugetare legate de schimbările climatice, în acest fel încurajându-le să promoveze politici inteligente din punct de vedere al obiectivelor climatice.

- Până la cea de-a doua evaluare de program, vom include evaluarea impactului schimbărilor climatice și a vulnerabilității în metodologiile de evaluare (și selectare) a proiectelor (**măsura de reformă nr. 7**). Exercițiul dat va fi efectuat în baza recomandărilor raportului C-PIMA, cu modificarea Regulamentului cu privire la proiectele de investiții capitale publice (Hotărârea Guvernului nr. 684/2022).
- Până la cea de-a treia evaluare de program:
 - Vom examina și vom prezenta un aviz scris cu privire la implicațiile climatice și vulnerabilitățile climatice ale proiectelor și ale portofoliului de proiecte incluse în pachetul de documentație bugetară (**măsura de reformă nr. 8**). Analiza fiecărui proiect în parte și a portofoliului de proiecte va fi parte a procesului de evaluare a proiectelor și a procesului bugetar aferent.
 - Vom raporta cu privire la: (i) alocările de cheltuieli legate de aspectele climatice la etapa de elaborare a bugetului de stat, (ii) executarea cheltuielilor legate de aspectele climatice și (iii) vom include evaluarea riscurilor climatice în Nota privind riscurile bugetar-fiscale, inclusiv în ceea ce privește riscurile bugetare legate de calamitățile naturale, în materie de infrastructura publică și întreprinderi de stat (**măsura de reformă nr. 9**).
- **Domeniul de reformă nr. 4: Mobilizarea finanțării climatice durabile și reziliența sectorului financiar.** Recunoaștem că pentru mobilizarea finanțării durabile și asigurarea rezilienței sectorului financiar va fi necesar de dezvoltat din ce în ce mai mult capacitatea instituțională și gradul de colaborare, precum și de elaborat recomandări și reglementări adecvate pentru participanții din sectorul financiar. În plus, aceste acțiuni vor permite identificarea, cuantificarea, monitorizarea și gestionarea corectă a riscurilor climatice în portofoliile participanților din sectorul financiar și fundamentarea deciziilor acestora în ceea ce privește expunerea lor la riscuri. Respectiv, colaborăm cu Corporația internațională de finanțare (IFC) și cu alți parteneri pentru a elabora și implementa un cadru de finanțare durabilă, aliniat la cele mai bune practici internaționale și ale UE.
 - Până la prima evaluare de program:
 - Am instituit un comitet coordonator inter-instituțional (cu participarea BNM, Ministerului Finanțelor, Ministerului dezvoltării economice și digitalizării, Ministerului mediului, CNPF și Asociației băncilor din Moldova) care să se preocupe de subiectul finanțării durabile și responsabile din punct de vedere ecologic (**măsura de reformă nr. 10**).
 - Am elaborat, adoptat și demarat implementarea unei strategii de finanțare durabilă (a foii de parcurs) și a unui plan de acțiuni pentru sectorul financiar din Moldova (**măsura de reformă nr. 11**).

- Până la cea de-a patra evaluare de program:
 - Vom elabora un proiect final al taxonomiei pentru finanțare durabilă și vom demara procesul de consultări publice în vederea aprobării taxonomiei până în decembrie 2025 (**măsura de reformă nr. 12**).

G. Statistica economică

38. Rămânem dedicați obiectivului de îmbunătățire a calității statisticii economice. Eforturile noastre continuă să fie orientate către perfecționarea proceselor de producere și diseminare a datelor statistice economice care rămân vitale pentru promovarea eficientă a politicii macroeconomice și procesul de luare a deciziilor. Astfel, am asigurat cadrul juridic pentru producerea datelor statistice în conformitate cu standardele relevante ale UE, în special pentru a asigura accesul în scopuri statistice la datele cu caracter personal din surse administrative și private. În plus, pentru a spori transparența bugetară și a soluționa problema clasificării incorecte a cheltuielilor, inclusiv a cheltuielilor salariale, a cheltuielilor neprevăzute și a stocurilor, vom raporta conturile bugetare în conformitate cu cerințele Manualului de statistică a finanțelor publice GFSM2014 (**criteriu de performanță structural nou, 30 aprilie 2025**). În afară de aceasta, am adoptat Strategia de dezvoltare a sistemului statistic național pentru perioada 2022-2030 și Programul de dezvoltare a sistemului statistic național 2023-2026. Aceste documente prevăd planuri pentru: (i) modernizarea producerii și diseminării datelor statistice oficiale și (ii) utilizarea metodelor noi pentru a îmbunătăți calitatea și accesibilitatea datelor statistice, răspunzând nevoilor utilizatorilor. Vom consolida capacitatea operațională a Biroului național de statistică (BNS) prin: (i) alocarea resurselor umane și financiare adecvate; (ii) dezvoltarea de noi capacități și aptitudini și (iii) extinderea mandatului BNS pentru utilizarea eficientă a surselor de date administrative și alternative.

H. Monitorizarea programului

39. Programul susținut de Mecanismul extins de creditare (ECF) și Mecanismul de finanțare extinsă (EFF) și programul susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate (RSF) vor fi monitorizate în baza evaluărilor semianuale. Calendarul complet al evaluărilor de program este specificat în raportul de țară al experților FMI. Criteriile de performanță cantitative, clauza de consultare privind inflația și țintele indicative au fost extinse pentru a include indicatorii pentru luna iunie 2025. Pentru finalizarea evaluării, a fost propusă o acțiune prealabilă care vizează asigurarea independenței BNM. Criteriile de performanță cantitative, clauza de consultare privind inflația și țintele indicative sunt expuse în tabelul nr. 1, după cum este specificat în Memorandumul tehnic de înțelegere, anexat la Scrisoarea de intenție din 13 iunie 2024. Acțiunea prealabilă, de rând cu criteriile de performanță structurale, sunt expuse în tabelul nr. 2. Evaluările pentru programul susținut de Mecanismul de finanțare pentru reziliență și durabilitate se bazează pe analiza progresului atins în realizarea măsurilor de reformă incluse în tabelul nr. 3.

Tabelul nr. 1. Moldova: Țintele de performanță cantitativă propuse, iunie 2023 – iunie 2025

	2023										2024				2025					
	iunie		septembrie ^{1/}			decembrie			martie 1/		iunie	septembrie ^{1/}	decembrie	Propus	Propus	Propus				
	Țintă progr. raportul 23/6	Țintă ajustată	Efectiv	Țintă progr. raportul 23/6	Țintă ajustată	Efectiv	Țintă progr. raportul 23/6	Țintă ajustată	Efectiv	Situația la zi	Țintă progr. raportul 23/152	Țintă ajustată	efectiv	Situația la zi	Țintă progr. raportul 23/428	Țintă progr. raportul 23/428	Țintă progr. raportul 23/428	Propus	Propus	Propus
1. Criterii de performanță cantitativă ^{1/}																				
Plafonul deficitului de casă al guvernului general	7,250	7,250	7,163	10,890	10,890	8,240	18,527	18,527	15,572	Respectat	4,580	4,580	2,342	Respectat	6,105	9,281	15,790	16,593	4,290	6,250
Pragul rezervelor internaționale nete ale BNM (stoc, milioane dolari S.U.A.) ^{2/}	2,946	2,659 ^{5/}	4,873	3,046	2,760 ^{5/}	4,908	3,146	2,752 ^{5/}	5,432	Respectat	3,300	3,300	5,437	Respectat	3,538	3,776	4,014	4,014	4,077	4,141
2. Criterii de performanță permanente																				
Plafonul acumulării arieratelor la plățile externe (milioane dolari S.U.A.)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	Respectat	0	0	0	Respectat	0	0	0	0	0	0
3. Ținte indicative																				
Plafonul fondului de retribuire a muncii al guvernului general	12,550	12,550	12,202	18,630	18,630	17,502	25,618	25,618	24,404	Respectat	6,275	6,275	6,408	Nerespecta	14,032	20,417	27,800	27 549 ^{6/}	7,250	14,833
Pragul cheltuielilor pentru asistența socială bine ținută asumate de guvernul general ^{3/}	4,717	4,717	3,965	4,882	4,882	4,142	5,989	5,989	4,897	Nerespecta	2,694	1,268	1,435	Respectat	1,728	1,807	2,495	2,495	840	1,230
Pragul cheltuielilor de dezvoltare asumate de guvernul general ^{4/}	14,790	14,790	18,786	22,980	22,980	29,066	34,940	34,940	44,246	Respectat	7,906	7,906	9,627	Respectat	17,436	27,091	41,191	41,191	9,461	21,560
4. Benzile de consultare privind inflația (%)																				
Banda largă (plafon)	16.0	16.0		11.5	11.5		11.0	8.0			8.0	8.0		8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0	8.0
Banda îngustă (plafon)	14.5	14.5		10.0	10.0		9.5	6.5			6.5	6.5		6.5	6.5	6.5	6.5	6.5	6.5	6.5
Punctul de centru	13.0	13.0	13.2	8.5	8.5	8.6	8.0	5.0	4.2	Respectat	5.0	5.0	3.9	Respectat	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0	5.0
Banda îngustă (prag)	11.5	11.5		7.0	7.0		6.5	3.5			3.5	3.5		3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5	3.5
Banda largă (prag)	10.0	10.0		5.5	5.5		5.0	2.0			2.0	2.0		2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0	2.0

1/ Țintele indicative stabilite pentru martie 2023, septembrie 2023, martie 2024, septembrie 2024 și martie 2025.

2/ Țintele privind rezervele internaționale nete stabilite conform prevederilor Memorandumului tehnic de înțelegere.

3/ Inclusiv Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, ajutorul pentru perioada rece a anului, plățile de ajutor social și ajutoarele de șomaj.

4/ Inclusiv cheltuielile pentru sănătate, educație și infrastructură.

5/ În conformitate cu p. 22 al Memorandumului tehnic de înțelegere.

6/ Se propune revizuirea plafonului țintei indicative pentru aliniere la parametrii bugetului de stat aprobat

Tabelul nr.2. Moldova: Acțiunile prealabile și criteriile de performanță structurală în cadrul Programului ECF/EFF

	Măsura	Contextul	Termene	Situația la zi
Acțiuni prealabile				
1	Consolidarea în continuare a independenței BNM, inclusiv prin prezentarea în Parlament a unui pachet de modificări legislative care să fixeze derogări de la prevederile Codului administrativ în vederea eliminării termenelor limită nerezonabile în activitatea de supraveghere a BNM, asigurării autonomiei operaționale a BNM în privința activelor deținute și împlinirii mandatului BNM cu competențe explicite de asigurare a stabilității financiare și promovare a politicii macro-prudențiale.	Consolidarea autonomiei și guvernantei instituționale ale BNM		Acțiune prealabilă
Criterii de performanță structurală				
Lupta cu corupția și edificarea statului de drept				
2	Adoptarea legii care vizează crearea infrastructurii sistemului judiciar anticorupție, incluzând un cadru credibil pentru procesul de selecție a judecătorilor anticorupție, promovând numirea în funcție a unor persoane cu o reputație ireproșabilă și calități profesionale și morale înalte.	Consolidarea instituțiilor anticorupție	31 martie 2024	Nerespectat. Termen extins până la 30 septembrie 2024
3	Adoptarea modificărilor legislative necesare pentru asigurarea autonomiei Procuraturii Anticorupție în privința angajării personalului.		30 noiembrie 2024	Criteriu de performanță structurală nou
Guvernanța bugetar-fiscală				
4	Extinderea exercițiului de analiză a cheltuielilor bugetare, incluzând accizele, taxele vamale și impozitul pe bunurile imobiliare.	Sprrijinirea consolidării bugetare și eliminarea ineficiențelor și inechității din sistemul fiscal	31 decembrie 2023	Respectat
6	Implementarea unui program automatizat de asigurare a disciplinei la raportarea la timp a obligațiilor fiscale, inclusiv prin sancționarea neprezentării sau prezentării cu întârziere a rapoartelor fiscale.	Reformele de consolidare a administrării fiscale și mobilizarea veniturilor	31 decembrie 2023	Respectat
7	Elaborarea propunerilor privind identificarea facilităților fiscale ce urmează să fie treptat eliminate, în baza unei analize cost-beneficiu.	Sprrijinirea consolidării bugetare și eliminarea ineficiențelor și inechității din sistemul fiscal	31 decembrie 2024	
8	Reflectarea conturilor bugetare în formatul prevăzut de Manualul de statistică a finanțelor publice GFSM2014	Sporirea corectitudinii datelor guvernului general	30 aprilie 2025	Criteriu de performanță structurală nou
9	Elaborarea, cu asistență tehnică a FMI, unui raport care să sintetizeze constatările făcute în urma analizei cadrului legislativ și a practicilor de audit fiscal	Consolidarea reformelor administrării fiscale și mobilizarea veniturilor	31 ianuarie 2025	Criteriu de performanță structurală nou
10	Elaborarea, în baza concluziilor din raport, a unui plan de modernizare a funcției de audit fiscal		30 aprilie 2025	Criteriu de performanță structurală nou
Supravegherea sectorului financiar				
11	Consolidarea în continuare a independenței BNM, inclusiv prin expedierea în Parlament a unui pachet de modificări legislative care să fixeze derogări de la prevederile Codului administrativ în vederea eliminării termenelor limită nerezonabile în activitatea de supraveghere a BNM, asigurării autonomiei operaționale a BNM în privința activelor deținute și împlinirii mandatului BNM cu competențe explicite de asigurare a stabilității financiare și promovare a politicii macro-prudențiale.	Consolidarea autonomiei și guvernantei instituționale ale BNM	31 decembrie 2023	Nerespectat. Reformulat ca acțiune prealabilă în cadrul celei de-a cincea evaluări de program
12	BNM va elabora și adopta cadrul normativ necesar pentru implementarea pilonilor II și III ai cadrului Solvency II.	Facilitarea implementării cadrului Solvency II în asigurări	30 septembrie 2024	
13	Crearea unui comitet care va întruni reprezentanți ai instituțiilor relevante, care va elabora, implementa și monitoriza Strategia națională de incluziune financiară.	Sporirea incluziunii financiare	30 iunie 2024	
14	Înaintarea în parlament a unui pachet de modificări legislative care vizează consolidarea cadrului legislativ care reglementează activitatea BNM, în urma consultărilor cu experții FMI, pe baza recomandărilor formulate în urma vizitei experților FMI în martie 2024. Și anume: (i) consolidarea procedurilor legate de schimbările în componența organelor decizionale ale BNM, inclusiv pe partea de riscuri și în privința echilibrului de putere; (ii) clarificarea detaliilor privind activitatea structurilor de guvernare și decizionale ale BNM, în special în ceea ce privește calificarea membrilor, componența organelor decizionale, durata mandatului, stabilirea unor termene diferite de intrare în funcție a membrilor consiliului executiv și ai consiliului de supraveghere și (iii) clarificarea prevederilor legale privind responsabilitatea BNM în fața Parlamentului și îmbunătățirea comunicării cu publicul.	Consolidarea autonomiei și guvernantei instituționale ale BNM	30 noiembrie 2024	Criteriu de performanță structurală nou
Reformarea sectorului întreprinderilor de stat și a cadrului de reglementare aferent				
15	Finalizarea triajului întreprinderilor de stat în subordinea instituțiilor administrației publice centrale, în conformitate cu Strategia aprobată cu privire la administrarea proprietății de stat.	Îmbunătățirea guvernantei întreprinderilor de stat și atenuarea riscurilor bugetare	31 decembrie 2023	Respectat
16	Elaborarea unei strategii privind întreprinderile de stat aflate în subordinea autorităților centrale, care va include: (i) un cadru pentru monitorizarea rezultatelor financiare și atenuarea riscurilor bugetare aferente, (ii) un plan de reducere a numărului de întreprinderi de stat din sectoarele care nu au importanță strategică sau care înregistrează pierderi.	Îmbunătățirea guvernantei întreprinderilor de stat și atenuarea riscurilor bugetare	30 septembrie 2024	

	Măsurile de reformă (MR)	Termenul limită indicativ	Evaluarea de program (ECF/EFF)	Evaluarea de program (RSF)
Domeniul de reformă nr. 1: Politici de atenuare și adaptare și gestionarea riscurilor de dezastre				
MR1	Guvernul (i) va adopta Legea privind acțiunile climatice, care să asigure o dezvoltare cu emisii reduse de dioxid de carbon și reziliența la schimbările climatice și (ii) va înființa Comisia Națională privind Schimbările Climatice în cadrul cabinetului Prim-ministrului, ca parte a sistemului instituțional pentru gestionarea schimbărilor climatice, având sarcini, responsabilități și proceduri clar definite (inclusiv cu întruniri și rapoarte periodice), așa cum e definit în hotărârea respectivă de Guvern.	24 martie 2024	Evaluarea de program nr. 5	Evaluarea de program nr. 1
MR2	Guvernul va aproba un program de gestionare a riscurilor de dezastre care (i) să acopere întregul spectru al cadrului Sendai și (ii) să definească un cadru instituțional cu roluri și responsabilități clar atribuite la nivel național și subnațional, inclusiv prin atribuirea rolului de coordonare a programului de gestionare a riscurilor de dezastre și de planificare strategică cabinetului Prim-ministrului, de exemplu, prin intermediul Comisiei Naționale privind Schimbările Climatice.	24 iulie 2024	Evaluarea de program nr. 6	Evaluarea de program nr. 2
MR3	Guvernul va elabora și disemina hărțile de risc și vulnerabilitate la dezastre naturale, inclusiv informația privind modul în care pericolele climatice ar putea afecta zonele și regiunile, dar și locația acestora, pentru a evalua riscurile și vulnerabilitățile în raport cu populația, bunurile de infrastructură, sectoarele și economia/întreprinderile.	24 iulie 2025	Evaluarea de program nr. 8	Evaluarea de program nr. 4
Domeniul de reformă nr. 2: Politicile din sectorul energetic				
MR4	Ministerul Energiei va determina rata de recuperare a costurilor pentru furnizarea de energie electrică și gaze naturale (care să reflecte pe deplin costurile operaționale și cele capitale), prin (i) identificarea oricărei discrepante între tarif și costurile de recuperare astfel definite, luând în considerare și facilitățile fiscale, (ii) efectuarea unei evaluări a impactului distributiv și (iii) eliminarea oricărui decalaj prin ajustarea tarifului sau prin compensarea transparentă a companiei (operatorului) din bugetul de stat.	24 iulie 2024	Evaluarea de program nr. 6	Evaluarea de program nr. 2
MR5	Începând cu sezonul rece 2024-2025, vom lucra în coordonare cu Banca Mondială și alți parteneri de dezvoltare, pentru a ne asigura că semnalele privind prețurile sunt transmise integral și a stimula consumul eficient al resurselor energetice: (i) vom transfera atribuțiile de administrare a plăților de la furnizorii de energie către Ministerul Muncii și Protecției Sociale și (ii) vom efectua măsurile necesare pentru separarea acordării suportului în cadrul Fondului de reducere a vulnerabilității energetice de consumul curent de energie prin acordarea unor transferuri directe de bani către beneficiari.	24 iulie 2024	Evaluarea de program nr. 6	Evaluarea de program nr. 2
MR6	Pe baza rezultatelor proiectului pilot de colectare a informațiilor prin intermediul contoarelor inteligente, care este în curs de desfășurare, Ministerul Energiei va efectua o analiză a opțiunilor de diferențiere a tarifelor (de exemplu, tarif zi-noapte) ca instrument de gestionare a fluctuațiilor cererii în scopul facilitării echilibrării sarcinii în rețea, având în vedere, de asemenea, planurile de integrare în sistem a energiei regenerabile.	24 ianuarie 2025	Evaluarea de program nr. 7	Evaluarea de program nr. 3
Domeniul de reformă nr. 3: Facilitarea investițiilor în infrastructuri inteligente din punct de vedere climatic și gestionării bugetare inteligente climatic				
MR7	Guvernul va include evaluarea impactului schimbărilor climatice și a vulnerabilității în metodologiile de evaluare (și selectare) a proiectelor.	24 iulie 2024	Evaluarea de program nr. 6	Evaluarea de program nr. 2
MR8	Ministerul Energiei va examina și prezenta un avis scris cu privire la implicațiile climatice și vulnerabilitățile climatice ale proiectelor și ale portofoliului de proiecte incluse în pachetul de documentație bugetară.	24 ianuarie 2025	Evaluarea de program nr. 7	Evaluarea de program nr. 3
MR9	Ministerul Finanțelor (i) va raporta cu privire la alocările de cheltuieli legate de aspectele climatice la etapa de elaborare a bugetului de stat, (ii) va raporta cu privire la executarea cheltuielilor legate de aspectele climatice și (iii) va include evaluarea riscurilor climatice în Nota privind riscurile bugetar-fiscale, inclusiv în ceea ce privește riscurile bugetare legate de calamitățile naturale, în materie de infrastructura publică și întreprinderi de stat.	24 ianuarie 2025	Evaluarea de program nr. 7	Evaluarea de program nr. 3
Domeniul de reformă nr. 4: Mobilizarea finanțării climatice durabile și reziliența sectorului financiar				
MR10	Instituirea unui comitet coordonator inter-instituțional (cu participarea BNM, Ministerului Finanțelor, Ministerului Dezvoltării Economice și Digitalizării, Ministerului Energiei, CNPF și Asociației băncilor din Moldova) care să se preocupe de subiectul finanțării durabile și responsabile din punct de vedere ecologic.	24 martie 2024	Evaluarea de program nr. 5	Evaluarea de program nr. 1
MR11	BNM va elabora, adopta și demara implementarea unei strategii de finanțare durabilă (a fii de parcurs) și a unui plan de acțiuni pentru sectorul financiar din Moldova.	24 martie 2024	Evaluarea de program nr. 5	Evaluarea de program nr. 1
MR12	BNM va elabora un proiect final al taxonomiei pentru finanțare durabilă și va demara procesul de consultări publice în vederea aprobării taxonomiei până în decembrie 2025.	24 iulie 2025	Evaluarea de program nr. 8	Evaluarea de program nr. 4

Memorandumul tehnic de înțelegere

1. Prezentul Memorandum tehnic de înțelegere (TMU) definește variabilele cu ținte cantitative (acțiunile prealabile, criteriile de performanță și țintele indicative) stabilite de Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (MEFP) și descrie metodele care urmează a fi utilizate pentru evaluarea performanței în cadrul programului în raport cu țintele date.

A. Țintele cantitative ale programului

2. Programul va fi evaluat în baza criteriilor de performanță și țăintelor indicative. Criteriile de performanță stabilite se referă la:

- nivelul minim al stocului rezervelor internaționale nete (RIN) ale BNM;
- plafonul privind deficitul bugetului guvernului general;
- plafonul privind acumularea arieratelor la plățile externe de către guvernul general (continuu).

Țintele indicative stabilite se referă la:

- plafonul privind fondul de salarizare al guvernului general;
- nivelul minim privind cheltuielile pentru asistența socială bine ținută asumate de guvernul general;
- nivelul minim privind cheltuielile de dezvoltare asumate de guvernul general.

Suplimentar, programul va include un mecanism de consultare cu privire la rata inflației pe 12 luni.

B. Parametrii inițiali ai programului

3. În scopul monitorizării programului, toate activele valutare vor fi exprimate în dolari SUA, la cursul de schimb stabilit de program. Cursul de schimb stabilit de program pentru leul moldovenesc (MDL) în raport cu dolarul SUA este fixat la 17,6627 lei pentru un dolar SUA (rata de schimb oficială fixată pentru 30 septembrie 2021). Activele deținute în aur vor fi evaluate la 1801,50 dolari SUA pentru o uncie monetară, acesta este prețul mediu în perioada ianuarie-septembrie 2021 obținut de pe site-ul web al FMI cu privire la prețurile materiilor prime¹. Activele și obligațiunile exprimate în DST și în valute străine, altele decât dolarul SUA, vor fi convertite în dolari SUA la cursurile de schimb respective din 30 septembrie 2021, după cum este fixat în tabelul de mai jos.

¹ <https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>

Cursul de schimb de program
(stabilit conform situației din 30 septembrie 2021)

Cursul de schimb	Cursul de schimb de program
dolar SUA / euro	1,1579
dolar SUA / franc elvețian	0,9365
dolar SUA / liră sterlină	1,3435
dolar SUA / yen japonez	111,9100
dolar SUA / dolar australian	0,7206
dolar SUA / dolar canadian	1,2741
dolar SUA / yuan chinezesc	6,4634
dolar SUA / rublă rusească	72,6642
dolar SUA / DST	0,7098

Source: https://www.imf.org/external/np/fin/data/param_rms_mth.aspx

C. Definiții instituționale

4. Definiția **bugetului guvernului general** include bugetele de nivel central și local. **Bugetul guvernului central** include bugetul de stat (inclusiv proiectele finanțate din surse externe), bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală. La **autoritățile locale** se referă bugetele locale (inclusiv proiectele finanțate din surse externe). Nu se permite crearea de fonduri speciale sau extrabugetare noi pe durata programului. Vor fi excluse din această definiție orice entități de stat care au un statut juridic separat.

D. Definiții din cadrul programului

5. **Rezervele internaționale nete ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM)** sunt definite ca diferența dintre rezervele brute în valute convertibile și obligațiunile în valută convertibilă².

- În scopul monitorizării acestui program, **rezervele brute** ale BNM sunt activele externe imediat accesibile, controlate de BNM, pentru a putea satisface nevoile balanței de plăți și a efectua intervenții pe piețele valutare. Ele includ aurul monetar, disponibilitățile de DST (drepturi speciale de tragere), mijloacele rezervate la FMI și disponibilitățile de valută convertibilă care pot fi liber utilizate pentru intervenții pe piața valutară sau în hârtii de valoare emise de state, instituții financiare internaționale, precum și cele emise de agenții cu un rating de creditare minim AA- la aceste hârtii de valoare și depozitele în contrapărți cu un rating minim de A-³. Din

² Pentru aceste scopuri, valutele convertibile includ euro, yuanul chinezesc, yenul japonez, lira sterlină, dolarul SUA, francul elvețian, dolarul australian și dolarul canadian.

³ Ratingul de creditare se va determina prin aplicarea mediei ratingurilor acordate de agențiile de rating internaționale (Fitch, Moody's și Standard and Poor's).

activele de rezervă se exclud subscrierile de capital la instituțiile financiare străine, activele nefinanciare pe termen lung, mijloacele debursate de instituțiile internaționale și guvernele altor state, destinate recreditării și implementării proiectelor, activele în valute neconvertibile, cererile de plăți ale BNM față de băncile sau instituțiile nebancale rezidente, precum și activele străine depuse drept gaj sau altfel grevate, inclusiv cererile de plăți în valută străină rezultate din tranzacțiile cu active derivative (contracte de tip futures, forward, swap sau opțiuni).

- **Obligațiunile de rezervă ale BNM** includ, prin definiție, utilizarea creditului FMI de către BNM, pasivele în valute convertibile ale BNM față de nerezidenți, cu scadența inițială de până la un an și un an, precum și pasivele în valute convertibile ale BNM față de rezidenți, excluzând bugetul guvernului general și rezervele valutare obligatorii ale băncilor comerciale la BNM. Obligațiunile care apar din utilizarea creditului Fondului Monetar Internațional de către BNM nu includ obligațiunile ce apar din utilizarea alocăției de DST.

6. În scopul monitorizării programului, stocul activelor de rezervă și pasivelor de rezervă ale BNM va fi evaluat la cursul de schimb stabilit în program, conform descrierii din alineatul 3, mai sus. Sursa de date pentru rezervele brute și obligațiunile este sinteza monetară în lei moldovenești publicată de BNM, la care se aplică ajustările în contextul programului. În baza acestei prevederi și în conformitate cu definiția de mai sus, stocul rezervelor internaționale nete ale BNM la 30 septembrie 2021 a constituit 3708,57 milioane dolari SUA.

7. În contextul calculării deficitului de casă al bugetului guvernului general, **creditarea netă de către sistemul bancar** (BNM și băncile comerciale) a guvernului general include: datoria guvernului general față de sectorul bancar (cu excluderea creanțelor aferente dobânzilor acumulate, plăților fiscale și a contribuțiilor sociale ale băncilor comerciale, precum și a recreditării efectuate de băncile comerciale din contul finanțării externe), plus overdraft-urile, creditele directe și disponibilitățile de valori mobiliare de stat, minus depozitele guvernului general (cu excluderea dobânzii calculate la depozitele guvernului și cu includerea conturilor proiectelor finanțate din surse externe)⁴. Din definiție, de asemenea, vor fi excluse hârtiile de valoare emise în baza Legii Nr. 235 din 03.10.2016 privind emisiunea obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015.

8. Monitorizarea acestui indicator se va efectua pe baza sintezei monetare a BNM și informației de la Trezoreria de stat. Ministerul Finanțelor va pune la dispoziție datele cu privire la proiectele finanțate din surse externe și soldurile tuturor celorlalte conturi de ajustare. În baza acestor date, în conformitate cu definiția de mai sus, stocul creditării nete de către sistemul bancar va fi calculat sub linia deficitului și la 30 septembrie 2021 a constituit 8479,3 miliarde lei.

⁴ La calculul creditării nete de către sistemul bancar a guvernului general, vor fi excluse următoarele conturi: 1711, 1712, 1713, 1731, 1732, 1733, 1735, 1761, 1762, 1763, 1801, 1802, 1805, 1807, 2264, 2709, 2711, 2717, 2721, 2727, 2732, 2733, 2796, 2801, 2802, 2811, 2820 și grupul de conturi 2100.

9. Plafonul privind deficitul de casă al bugetului guvernului general este definit ca sumă a următoarelor componente: creditarea netă de către sistemul bancar a guvernului general (conform definiției din punctul 7), plus volumul net al valorilor mobiliare plasate de guvernul general în afara sistemului bancar, plus alte credite nete acordate guvernului general de sectorul nebancaar al țării, plus mijloacele obținute de guvernul general din contul debursărilor datoriei externe pentru susținerea directă a bugetului și pentru finanțarea proiectelor, minus amortizarea achitată, și veniturile din privatizare obținute în rezultatul vânzării activelor guvernului general. Deficitul net este o cifră cumulativă de la începutul anului calendaristic și va fi monitorizat din punct de vedere al finanțării la cursul de schimb curent stabilit de BNM la ziua efectuării tranzacției.

10. Valorile mobiliare de stat sub formă de instrument financiar cu cupon care se vând la valoarea lor nominală vor fi tratate în conturile bugetare ca poziții de finanțare, prin înregistrarea sumelor obținute de facto de la cumpărători. La data răscumpărării, valoarea de vânzare (nominală) va fi înregistrată ca amortizare, iar plata cupoanelor va fi înregistrată ca achitare a dobânzilor la datoria internă.

11. Noțiunea de datorie, în scopurile Memorandumului tehnic de înțelegere, este definită în punctul 8 al Ghidului privind condiționalitatea aferentă datoriei publice în cadrul acordurilor Fondului Monetar Internațional (anexă la decizia Consiliului de directori executivi al FMI nr. 15688-(14/107) și include angajamentele contractate sau garantate și cele negarantate pentru care nu a fost primită valoarea. Pentru scopurile Programului, noțiunea de "datorie" înseamnă o obligațiune curentă necondiționată, creată în baza unor prevederi contractuale, prin furnizarea de valoare în formă de active (inclusiv valutare) sau servicii, care îl obligă pe debitor să efectueze una sau mai multe plăți în formă de active (inclusiv valutare) sau să presteze servicii, la un moment anumit din viitor, plățile respective vor acoperi suma principală și/sau obligațiunile create în virtutea contractului. Datoria poate fi de diferite tipuri, cele principale fiind:

- i. Împrumuturi, adică avansuri de bani către debitor acordate în baza unei înțelegeri care prevede că debitorul va rambursa mijloacele în viitor (inclusiv depozite, hârtii de valoare, obligații, împrumuturi comerciale și credite acordate cumpărătorilor) și schimburi temporare de active care sunt echivalente cu împrumuturi complet garantate, ceea ce înseamnă că debitorul este obligat să ramburseze mijloacele împrumutate și, de obicei, să plătească dobânzi, răscumpărând în viitor garanțiile de la cumpărător (cum ar fi acordurile de răscumpărare și acordurile swap oficiale);
- ii. Credite acordate de furnizori, adică contracte prin care furnizorul îi permite debitorului să amâne plățile până la un moment anume după data livrării mărfurilor sau prestării serviciilor; și
- iii. Acorduri de închiriere, adică acorduri în baza cărora arendașul poate utiliza o proprietate pentru o durată de obicei mai mică decât cea a vieții bunului în cauză, dar fără transferul drepturilor de proprietate, în timp ce locatorul păstrează dreptul de proprietate asupra bunului respectiv. În sensul prezentului document, datoria este valoarea actuală (la începutul contractului de închiriere) a tuturor plăților legate de chirie preconizate pentru perioada contractului, cu excepția plăților necesare pentru folosirea, repararea și întreținerea proprietății.

12. În contextul programului, **garantarea** unei datorii apare din orice angajament legal explicit al guvernului general sau al BNM, sau a oricărei alte instituții ce acționează din numele guvernului general de a deservi o astfel de datorie în cazul neachitării de către debitor (cu referință atât la plățile în numerar, cât și la cele în natură), sau din orice obligațiune legală sau contractuală implicită de finanțare parțială sau integrală a sumei neachitate de debitor. Ca rezultat, recreditarea din partea creditorilor externi a întreprinderilor de stat și a celor în care statul are cotă-parte este tratată ca garanție publică (și, prin urmare, în contextul programului se va monitoriza explicit ca indicator ce se află mai sus de linia deficitului). Pe de altă parte, recreditarea sectorului privat din contul creditorilor externi prin intermediul băncilor comerciale – creditele fiind asigurate cu gaj, băncile comerciale asumându-și în mod explicit riscurile de creditare legate de debitorii finali – este tratată ca datorie contingentă.

13. În contextul programului, **arieratele la plata datoriei externe** vor include toate angajamentele de deservire a datoriei ce au expirat (se au în vedere plățile de rambursare a sumei principale a împrumutului sau de achitare a dobânzii, luându-se în considerare perioadele de grație din contract) care apar în legătura cu orice datorie contractată, garantată sau asumată de guvernul central sau de BNM, sau de orice altă instituție care acționează din numele guvernului central.

Plafonul privind acumularea arieratelor la plățile externe va fi aplicat permanent, pe întreaga durată a programului. Plafonul nu se va aplica față de arieratele la plata datoriei externe care vor rezulta din renegocierea datoriei externe cu creditorii externi, inclusiv cu creditorii Clubului de la Paris și, la concret, față de arieratele la plățile externe în cazul în care creditorul este de acord cu stoparea plăților pe parcursul negocierilor. În afară de aceasta, există creanțe față de Federația Rusă în urma contractării unui credit comercial în anul 2001, iar suma spre plată se păstrează într-un cont fiduciar⁵ la BNM (a se vedea punctul 8 al Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare). În contextul acestui criteriu de performanță, neplata serviciului datoriei externe către Rusia nu va genera arierate atunci când Guvernul și BNM nu pot plăti sau deconta conform condițiilor contractuale, în cazurile când această situație este cauzată de factori care sunt în afara controlului debitorului (de exemplu, dacă transferul de mijloace financiare este respins din cauza politicilor de conformitate ale instituțiilor financiare intermediare, a sancțiunilor sau a incapacității de a identifica destinatarul), atâta timp cât plățile pentru serviciul datoriei respective au fost transferate integral până la data scadenței contractuale într-un cont fiduciar special deținut de o parte terță, luând în considerare și perioada de grație prevăzută de contract. Mijloacele financiare din astfel de conturi fiduciare pot fi utilizate doar pentru a satisface obligațiile aferente datoriei externe și utilizarea sau retragerea lor în alte scopuri ar constitui o încălcare a criteriului de performanță.

14. Cheltuielile de personal ale guvernului general se definesc ca suma cheltuielilor bugetare de salarizare a angajaților din sectorul public, conform clasificării bugetare economice, inclusiv, dar nelimitându-se la contribuțiile angajatorilor la fondul de pensii și alte contribuții de asigurări sociale de stat, sau alte genuri de remunerare (premii etc.). Cheltuielile de personal ale guvernului general

⁵ În legislația Republicii Moldova fiind definit ca un cont fiduciar de sechestru cu condiții speciale deschis pentru soluționarea arieratelor.

se definesc în același mod ca și cheltuielile curente raportate la categoria „Salarii” în bugetul guvernului general, potrivit clasificării pe programe a bugetului anual, cu excepția salariilor angajaților întreprinderilor de stat și a celor în care statul are cotă-parte și angajaților instituțiilor medicale, care sunt achitate din fondurile de asigurări obligatorii de asistență medicală (FAOAM)⁶.

15. Cheltuielile pentru asistența socială bine țintită ale bugetului guvernului general se definesc ca suma ajutoarelor de șomaj (9012/00322, 9012/0052, 9008/00519 și 9019/0052). Ajutorul social (acordat în cadrul programului de asistență socială, 9015/00320), Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (9019/00529), ajutorul pentru perioada rece a anului și politica guvernului ce ține de combaterea sărăciei legate de cheltuielile pentru resursele energetice (9015/00322), achitate din contul bugetului guvernului central.

16. Cheltuielile de dezvoltare asumate de guvernul general sunt definite ca suma pachetului de cheltuieli capitale prevăzute în bugetul anual (inclusiv proiectele finanțate din surse străine) și cheltuielile curente în sănătate și educație (COFOG, funcțiile 07 și 09).

E. Mecanismul de consultare cu privire la inflație

17. Politica monetară va trebui să respecte țintele trimestriale privind inflația, conform datelor cu privire la indicii prețurilor de consum (IPC) publicate de Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, stabilite în limitele benzilor de toleranță. Banda îngustă este stabilită în intervalul de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la punctul central. Limitele benzii mai largi se calculează, adăugând $\pm 1,5$ puncte procentuale la valorile benzii înguste. În cazul devierilor de la benzile de toleranță, se vor impune consultări cu experții FMI sau cu Consiliul de directorii executivi al FMI, care se vor axa pe: (i) evaluarea amplă a politicii monetare promovate și a respectării condițiilor programului susținut de FMI și (ii) cauzele devierilor de la parametrii programați, ținând cont de factorii compensatori și acțiunile de remediere propuse, după necesitate.

18. În cazurile când rata anuală a inflației (calculată pe 12 luni) va depăși limitele benzii înguste stabilite pentru finele fiecărui trimestru, după cum este arătat în tabelul de mai jos, BNM va iniția consultări cu experții FMI referitor la cauzele devierii și sugestiile privind acțiunile de politici necesare. În cazurile când rata anuală efectivă a inflației va depăși limitele benzii largi stabilite pentru finele fiecărui trimestru (tabelul de mai jos), autoritățile se vor consulta cu Consiliul de directorii executivi al FMI referitor la cauzele devierii și sugestiile privind acțiunile de politici necesare, înainte de fi solicitate finanțări suplimentare în baza Mecanismului extins de creditare și Mecanismului de finanțare extinsă.

⁶ La calculul cheltuielilor totale de personal ale guvernului general, vor fi utilizate următoarele conturi ale guvernului central, autorităților locale local și ale fondurilor speciale din sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor: categoria 210000 *Cheltuieli de personal*.

Benzile consultative privind inflația								
	2024				2025			
	martie	iunie	septembrie	decembrie	martie	iunie	septembrie	decembrie
Banda largă (plafon)	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Banda îngustă (plafon)	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5	6,5
Punctul de centru	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Banda îngustă (prag)	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5	3,5
Banda largă (prag)	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0

F. Ajustori

19. Ajustorii stabiliți în acest Memorandum se vor aplica pentru a evalua respectarea țintelor cantitative din program, începând cu 30 iunie 2022.

20. Plafonul deficitului de casă al bugetului guvernului general va fi majorat cu suma mijloacelor în numerar utilizate pentru menținerea stabilității sectorului financiar-bancar sau va fi majorat cu valoarea nominală a valorilor mobiliare de stat emise pentru același scop.

21. Plafonul deficitului de casă al bugetului guvernului general va fi revizuit în direcția majorării – adică ținta privind deficitul bugetar va fi majorată – cu suma decalajului dintre volumul total efectiv debursat și cel programat al suportului bugetar de la donatorii externi, inclusiv asistența macrofinanciară (granturi) de la Comisia Europeană.

22. Nivelul minim al stocului rezervelor internaționale nete ale BNM va fi redus, reieșind din insuficiența granturilor și împrumuturilor externe acordate de donatori, până la suma echivalentă cu 363 milioane dolari SUA și 29 milioane dolari SUA, în 2024 și 2025, respectiv, calculată la ratele de schimb de program.

Fluxurile de finanțare externă programate ^{1/} (cumulativ de la începutul anului calendaristic)												
	2023				2024				2025			
	martie ^{2/} țintă de program	iunie țintă de program	septembrie ^{2/} țintă de program	decembrie țintă de program	martie ^{2/} țintă de program	iunie țintă de program	septembrie ^{2/} țintă de program	decembrie țintă de program	martie ^{2/} țintă de program	iunie țintă de program	septembrie ^{2/} țintă de program	decembrie țintă de program
Fluxuri de finanțare externă programate pentru ajustarea limitei țintei nivelului minim al stocului rezervelor internaționale nete (milioane dolari SUA)	170	340	511	681	13	90	207	363	0	29	29	29
Fluxuri de finanțare externă programate pentru ajustarea plafonului deficitului de numerar (milioane lei)	3505	4010	10515	14020	1696	3392	5088	6784	0	512	512	512

^{1/} Excluzând finanțarea acordată de FMI.

^{2/} Ținte indicative pentru martie și septembrie.

G. Cerințele de raportare

23. Datele macroeconomice necesare pentru evaluarea respectării criteriilor de performanță, țintelor indicative și indicatorilor de bază vor fi puse la dispoziția experților FMI, incluzând datele specificate în prezentul Memorandum, cele din Tabelul 1, și altele, după caz. Autoritățile vor prezenta cu promptitudine experților FMI informația privind orice modificare a datelor.

Tablel nr. 1. Moldova: Datele raportate către FMI

Datele	Periodicitatea
Parametrii bugetari (date prezentate de Ministerul Finanțelor)	
Operațiunile bugetului guvernului general: veniturile, cheltuielile și finanțarea (clasificarea funcțională și economică)	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Fondul de retribuire a muncii al guvernului general, pe fiecare nivel de buget (bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, bugetul de asigurări sociale de stat (BASS), fondul de asigurări obligatorii de asistență medicală (FAOAM)) și pe fiecare categorie funcțională	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Structura detaliată a salarizării la toate întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu participarea statului, pe fiecare companie.	Anual (2019, 2020 și 2021) și trimestrial, începând cu primul trimestru al anului 2022
Numărul de poziții (posturi) și numărul de angajați (unități) în sectorul bugetar, pe fiecare nivel de buget (bugetul de stat, bugetele unităților administrativ-teritoriale, BASS, FAOAM) și categorie funcțională	Lunar, nu mai târziu de patru săptămâni de la finele fiecărei luni
Cheltuielile pentru asistență socială, inclusiv: pensiile, ajutoarele de șomaj, ajutorul social (acordat în cadrul programului de asistență socială), ajutorul pentru perioada rece a anului, precum și cheltuielile de sănătate finanțate de FAOAM.	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Datoria internă publică și cea garantată de stat, pe tipuri de instrumente și creditori	
- Datoria internă a guvernului central	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
- Datoria internă a unităților administrativ-teritoriale	Trimestrial, nu mai târziu de șase săptămâni de la finele fiecărui trimestru
Stocul creanțelor tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului, pe companii (date prezentate de APP)	Anual (2019, 2020 și 2021) și trimestrial, începând cu primul trimestru al anului 2022
Arieratele interne, pe tipuri creditori	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni

Tabelul nr. 1. Moldova: Datele raportate către FMI

Datele	Periodicitatea
Arieratele tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului, pe fiecare companie (date prezentate de APP)	Anual (2019, 2020 și 2021) și trimestrial, începând cu primul trimestru al anului 2022
Recreditarea întreprinderilor de stat, pe tipuri de proiecte de recreditare și pe creditorii externi (inclusiv debursări și plăți)	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Structura împrumuturilor contractate de întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu participarea statului, pe împrumuturi pe proiecte externe care sunt recreditate (transferate) direct de la buget (guvernul central) către autoritățile locale/ministerele de resort și alte împrumuturi de la băncile comerciale.	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Parametrii monetari (date prezentate de BNM)	Săptămânal, nu mai târziu de o săptămână de la finele fiecărei săptămâni
Sinteza monetară a BNM	
Sinteza monetară pe sistemul bancar	Săptămânal, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei săptămâni
Cererile nete de plăți față de guvernul general (ale BNM și ale băncilor comerciale)	Săptămânal, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei săptămâni
Indicatorii financiari ai băncilor comerciale, inclusiv bilanțurile contabile, declarațiile de venit, indicatorii de reglementare bancară, datele privind capitalul, lichiditatea, credite și depozite (datele BNM)	Lunar, nu mai târziu de patru săptămâni de la finele fiecărei luni
Tranzacțiile pe piața valutară (datele BNM)	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni
Fluxurile valutare de numerar ale BNM	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni
Statistica pieței valutare (volumul vânzărilor, intervențiile BNM, ratele de schimb)	Zilnic, nu mai târziu de 12 ore de la finele zilei
Operațiunile de sterilizare efectuate de BNM	Săptămânal, nu mai târziu de o săptămână de la finele fiecărei săptămâni

Tablel nr. 1. Moldova: Datele raportate către FMI

Datele	Periodicitatea
<ul style="list-style-type: none"> • Condițiile privind lichiditatea pe piața valutară și capacitatea băncilor de a menține pozițiile valutare deschise • Volatilitatea cursului de schimb a monedei naționale în raport cu valutele străine • Decalajul dintre cursul de procurare și vânzare a monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe piața valutară internă • Schimbări în cursul de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA anunțate de casele de schimb valutar • Schimbări zilnice în poziția valutară netă deschisă pentru toate valutele, total pe sistemul bancar • Volatilitatea pieței interbancare 	Date zilnice prezentate în fiecare lună, cel târziu peste 10 zile de la finele lunii.
Balanța de plăți (date prezentate de BNM)	Un trimestru după finele trimestrului precedent
Statistica contului curent, capital și financiar.	
Transferurile persoanelor fizice de peste hotare prin intermediul sistemului bancar	Lunar, nu mai târziu de șase săptămâni de la finele fiecărei luni
Datoria publică (date prezentate de Ministerul Finanțelor)	
Informația vizând toate împrumuturile externe noi contractate de guvernul general sau garantate de Guvern.	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Stocul datoriei publice și datoriei garantate de stat, suma scadentă a deservirii datoriei și cea achitată pentru deservirea datoriei, pe tipuri de creditor (conform noului șablon al datoriei intitulat Componentele datoriei publice și a serviciului datoriei pe tipuri de creditor, transmis Direcției datorii publice a Ministerului Finanțelor).	Trimestrial, nu mai târziu de șase săptămâni de la finele fiecărui trimestru
Debursarea granturilor și creditelor pe sectoarele beneficiare (bugetul de stat/bugetele autorităților administrativ-teritoriale/întreprinderile de stat și cele în care statul are cotă-parte) și pe fiecare creditor în parte	Bugetul de Stat: Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni Bugetele unităților administrativ-teritoriale / întreprinderilor de stat: Trimestrial, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărui trimestru

Tabelul nr. 1. Moldova: Datele raportate către FMI

Datele	Periodicitatea
Alte date statistice (prezentate de Biroul Național de Statistică, dacă nu este specificat altfel)	
Indicele prețurilor de consum (general)	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni
Conturile naționale, pe fiecare sector de producere, în termeni nominali și reali	Trimestrial, nu mai târziu de trei luni de la finele fiecărui trimestru
Statistica vizând exportul și importul, cu indicarea valorii, volumului și unităților de referință, pe principalele categorii de mărfuri și țări.	Lunar, nu mai târziu de două luni de la finele fiecărei luni
Date detaliate privind rezultatele financiare ale tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului la nivelul guvernului central, în baza modelului convenit (de la APP)	Anual, peste cel mult două luni după finalizarea anului (date neauditate), și peste cel mult 6 luni după finalizarea anului (date auditate).